

ŠVIESA

(THE LIGHT)

POLITIKOS, MOKSLO, MENO IR LITERATOROS TRIMĖNESINIS ŽURNALAS

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 46 Ten Eyck Street, Brooklyn, N. Y.
Kaina Metams \$1.00; pavienis numeris 25c.

Redaguoja redakcinė komisija: Dr. J. J. Kaškaitis, R. Mizara, S. Sasna, V. J. Senkevičius ir A. Bimba
Atsakomąsias redaktorius: R. MIZARA

No. 2

Balandis-Gegužės-Birželis (April-May-June), 1935

Metai II

Kas Čia Dėjos, Kas Įvyko?

(Drg. V. Kapsukui Mirus).

Kas čia dėjos, kas įvyko?

Ko gi mes nusistebėjom?

Lyg kad audros mums užgriovė

Platų kelią, kuriuo ėjom.

Žiūrīm, dairomės—kas tokio

Šią minutę atsitiko,—

Lyg nuožmingo uragano

Liūdnos žymės čia paliko.

Gal tai lūžo tvirtas ažuol's,

Mums gerai-gerai žinotas?—

Prieš akis mums, rodos, stovi

Klausimas blankus, miglotas...

Skrieja mintys—nusiblaivo.

Vėlei skaitom gautą žinią,—

Ir dabar, pilnai supratęs,

Liūsta-liūsta mums krūtinės...

Tai ne ažuolas nugriuvo

Žiauriai vėtrai pasisukus,—

Tai mūs draugas, tai mūs vadas,—

Skaitom: "numirė Kapsukas..."

Mūsų draugas, mūs švietėjas,

Drūčiai pliekęs klasės priešą,

Ir vergijos jungą daužant,

Vedęs kovą aštrią, viešą.

Mūsų vadui tęsiant kovą,

Nyko jėgos—išsisėmė,

Ir mes jaučiam atgabentą

Skaudžią žaizdą—mirties dėmę.

Skauda širdį, gaila draugo,

Bet—nejaugi tik raudoti?—

Jo netekę—glausim jėgą

Lig laimėjimui kovoti!

St. Jasilionis.

Vasaris, 1935.

Kapsuką Minint

Ir atskrido žinia—gaudulinga žinia—

Ir, kaip griausmas, aplinkui apsuko...

Jau nebėra mūs' vado, mūs' draugo...

jau ne—

Nebetekom mūs' draugo Kapsuko...

Nebejudą, nerašo-mokina ranka...

Pranašingas jo balsas nutrūko...

Ir paplito dejonių skurdžiųjų banga:

Nebetekome vado Kapsuko...

Tu mūs' Leninas! Markso kareivis žvalgus!

Mes tau bendrąjį prižadą duodam:

Mes sukelsime kovą! Sukelsim vergus!

Kovoje tėra mūsų paguoda!

Tavo žodžiai, kaip varpas, tarp mūsų
skambės,—

Ir sukurs pergalingosios minios!

Ir negali juk būti didesnės garbės,

Kaip kovot dėl Sovietų gadinės!

Minios kęsti nustos—ir audroje kovos

Karštų krauju nuplaus neteisybes!...

Ir aušrinę užtvieks ant padangės blausos—

Sukury komunizmo kūrybos...

Jonas Kaškaitis.

V. Kapsukas: Darbininkų Vadas, Kovotojas, Draugas

R. MIZARA

Kablegrama apie Vinco Mickevičiaus-Kapsuko mirtį supurtė Amerikos lietuvių komunistus ir visus pažangiuosius darbininkus. Tiesa, draugai, kurie su juo dažniau susirašinėjo, žinojo, kad V. Kapsukas serga, bet žinios apie jo ligą nebuvo plačiai skleistos. Mūsų dienraščiuose tik kada-nekada buvo prisiminta apie tai be didelio alarmavimo.

Tuo pačiu laiku draugas Kapsukas vis sirgo, jo silpna sveikata, pakirsta ilgų metų kalėjimo, katorgos ir sunkaus palėpinio revoliucionieriaus darbo, vis nyko, jo gyvybė geso iki... vasario mėnesio 17 dienos, kurią jis numirė. Jis sirgo trimis ligomis ant syk: širdies, plaučių ir inkstų. "Visi gydytojai," rašo Elena Tautkaitė, "kurie susidurdavo su Kapsuku, buvo užinteresuoti jo sveikatos stoviu. Jiems būdavo labai nepaprasta, kad žmogus, sirgdamas taip sunkiai ir daugybe ligų ant syk, gali dirbti, kaip sveikas, ir net daugiau, negu sveikas."¹⁾ Mirdamas, net praradęs sąmonę, rašo d. Tautkaitė, mūsų draugas Kapsukas kalbėjo apie Ameriką, apie Amerikos darbininkų judėjimą, apie amerikiečius draugus.

Jaunos Dienos

Draugas Vincas Mickevičius-Kapsukas gimė kovo mėnesio 26 d., 1880 metais, Budveičių kaime, Pajevonio valsčiuje, Vilkaviškio apskrityje, Suvalkų gubernijoje. Būdamas turtin gas ūkininkas, jo tėvas, Simanas Mickevičius, pasirijo padaryti jauną Vincą kunigu. Užbaigus penktą klasę Marijampolės gimnazijos, d. Kapsukas buvo nuvežtas į Seinų dvasiškių seminariją, iš kur jis buvo pašalintas 1898, neišbuvęs ten nei metų, dėl to, kad d. Kapsukas jau užsiimdinėjo prieš-caristine veikla, skaitymu prieš-caristinių raštų. 1900 metais įstoja jis į septintą klasę Mintaujos gimnazijos, bet ir čia nerimsta: veikia tautiniai-demokratiniai lietuvių judėjime, kairiajam jo sparne, ir dėl to tampa iš gimnazijos pašalintas. Žandarų persekiojamas ir negalėdamas tęsti mokslą Rusijoje, jis, 1901 metais, vyksta į užsienį, į Šveicariją. Ten įstoja jis į Berno universitetą laisvu klausytoju. Studijuoja filosofiją ir politinę ekonomiką. Jeigu vykdamas į Šveicariją d. Kapsukas jau turėjo

socialistiniam judėjimui simpatijų, tai būdamas užsienyje jis kur kas smarkiau pasisuka linkui revoliucinio judėjimo. Kaip ūkininko sūnus, jis pakrypstas į social-revoliucionierių pusę. Veikdamas demokratų partijoje tuo tarpu jis reiškia simpatijų savo raštus revoliuciniam judėjimui, kas sukelia nepasitenkinimo dešiniuosius demokratuos. Pagaliaus, 1902 metais, Kapsukas apleido Lietuvos Demokratų Partiją, o 1903 metais įstojo į Lietuvos Social-Demokratų Partiją.

1904 metais tarpe Mickevičiaus-Kapsuko ir LSDP vadovybės pasireiškia griežtų skirtumų tūlais taktikos klausimais. Tais pačiais metais d. Kapsukas, padedamas kitų draugų, organizuoja ir leidžia jaunimui laikraštį "Draugas" ir turėjo įsteigti organizaciją—Lietuvių Socialdemokratų Darbininkų Partiją, visai panašią į Lietuvos Social-Demokratų Partiją. Vienu ypatingu dalyku draugiečių organizacija skyrėsi nuo LSDP—jinai glaudžiai susirišo su žemės ūkio darbininkais. Pats d. Kapsukas vadovavo visai eilei masinių žemės ūkio darbininkų streikų. Gyvenimas tuomet, kaip žinia, virte virė, nes tai buvo išvakarės 1905 metų revoliucijos. 1904 metais "Drauge" d. Kapsukas rašė:

Ir mums reikia gerai suprasti šią valandą, reikia rūpintis, kad iš nežinių neišmūsty mums revoliucijos adina, reikia rengtis į kovą su ginklais rankose... Mūsų darbo pamatas—viešpataujanti klesų kova, mūsų idealas—prievartinės savasties išnaikinimas.

Pagaliaus, 1905 metais draugiečiai susijungia su LSDP ir V. Kapsukas patampa LSDP CK nariu.

Revoliucinėse Kovose, Kalėjimuose, Katorgose

Prasideda 1905 metų revoliucija. Suvalkijoje paskelbiamas karo stovis. LSDP Centro Komitetas siūnia d. Kapsuką vadovauti revoliuciniam darbui Marijampolėje.

Kapsukas pirmiausiai vyksta į Tilžę, Prūsijon, pasiima atšaukimų ir kai kurių ginklų. Jis žino, kad be to nebus galima vesti pasekmingai darbus.

"Jau einant per sieną aš ką tik neįklimpau," rašo d. Kapsukas savo atsiminimuos. "Ant sa-

vęs buvau pasiėmęs tam tikruose krepšiuose, panašiuose į kunigo arnotą, nemažiau 30 svarų atsisaukimų, porą brauningų ir kulų. Per petį po ilgų ploščių persirišau šautuvą—norėjau nuvežti parodyti, kokius šautuvus partija perka... Laimingai praėjau Virbalio tamožnėjų žandarų kontrolę. Bet, jau einant man prie tamožnės durų, ima ir paliečia alkūne mano storą pilvą tamožnės tarnautojas. Tai buvo kūčios vakaras. Tarnautojas, matyt, truputį ragavęs buvo. Vienok suprato, kad mano pilvas perdaug kietas. Prašo mane užeit į kambarį, kur paprastai nudugni krata daroma. Šiurpuliai perėjo per mano kūną. Vienok nesumišau.”)

Pavyksta jam už 50 kapeikų išsipirkti ir jis pasprunka iš žandarų rankų. Skubinasi jis į Marijampolę, kur greit esti areštuotas. Pirmiausiai patalpintas į Marijampolės kalėjimą, paskui perkeltas į Kalvarijos, o iš ten, po poros mėnesių, nugabenamas į Suvalkų kalėjimą, kaipo saugesnį. Čionai d. Kapsukas planuoja pabėgimą. Susisieks su laisvėje gyvenančiais draugais, jis viską sudaro taip, kad, kuomet jis esti nugabentas į ligoninę, anie užpuola ant jos ir jį paleidžia.

Draugai siūlo V. Kapsukui vykti į Jungtinės Valstijas rinkti aukas Lietuvos revoliucijai remti, bet jis atsisako. Jis, tuomet, pasiūnčiamas į Vilnių ir čia tęsia partijos darbą—redaguoja “Naująją Gadynę” (1906 metais), o paskui “Skardą” (1907).

Gegužės mėnesį, 1907, jis čia areštuojamas. Kapsuką įskundė Jonas Aleksa, dabartinis Lietuvos žemės ūkio ministeris, kuris tuomet tarnavo caro valdžios žvalgyboj. Aleksa šliejosi prie Kapsuko ir nudavė esąs dideliu revoliucionierium. Kapsukas jam gelbėdavo materialiai, kaipo draugui ir social-demokratui, o jis pasiėlgė, kaip tikras niekšas-žvalgybininkas.

Išsėdėjęs devynius mėnesius Vilniaus (Lukiškio) kalėjime, d. Kapsukas, pagaliaus, gauna apkaltinimo aktą. Didžiausiu jo prasikaltimu, pasak to akto, norėjimas “su ginklais rankose sugriauti dabartinę tvarką (caristinę)” ir įkurti nepriklausomą Lietuvos valstybę su seimu priešakyje.” Teismas nusmerkė jį trimis metais kalėjimo.

Iš Vilniaus kalėjimo d. Kapsukas, etapu per Gardino kalėjimą ir kitus, siunčiamas į Suvalkų kalėjimą, ir čia jam, pagaliaus, iškeliamas nauja byla už ginkluoto pabėgimo įvykinimą 1906 metais, kovo 17 d., iš Suvalkų kalėjimo. Tai buvo patys žiauriausieji reakcijos metai, 1908-1909 metai. Čia d. Kapsukas nusmerkia-

mas 8 metams katorgos. Pasiūnčiamas Varšavos kalėjiman, kur sąlygos dar šiurkštesnės. Čionai jis išbuvo virš 20 mėnesių. Skaito, lavinasi, palaiko susisiekimus su laisve. Iš čia jis tampa, pagaliaus, išgabenamas. Išveža jį gilumon Rusijos, Vladimiro katorgon.

Vladimiro katorgoj Kapsukas išbuvo apie du metus. Režimas čia griežtas. Jis buvo ilgai laikytas vienui vienas kameroj. Visas gyvenimas čia šiurkštus, nes caro valdžiai rūpi sudaryti tokias politiniams kaliniams revoliucionieriams sąlygas, kuriose jie būtų laipsniškai žudomi. Čia, matyti, prasidėjo ir d. Kapsuko liga, iš kurios jis ir neišgydė. Apie tai jis pats rašė:

Vladimire labai pasunkėjo mano liga. Ypatingai blogai jaučiausi vienokį sėdėdamas. Be plaučių ligos, tuomet, matyt, prasidėjo pas mane ir širdies liga. Kartais taip blogai jausdavaisi, kad net vilties nustodavau, ar beisturėsiu katorgą...?)

1913 metais, laike 300 metų sukaktuvių Romonų viešpatavimo, buvo paskelbta kaliniams amnestija. Ji mažai palietė politinių kalinių likimą, bet Kapsuką palietė, kadangi jis oficialiai buvo skaitomas “kriminaliniu” dėl pabėgimo iš Suvalkų kalėjimo. Tais pačiais metais iš kalėjimo Kapsukas tampa paleistas ir tremiamas Sibiran. Varo jį per Krasnojarsko, Jeniseisko ir Irkuto kalėjimus. Susipažįsta tuomet Kapsukas su Sverdlovu, kuriam po spalio revoliucijos teko būti pirmuoju Sovietų Rusijos Centro Veikiančiojo Komiteto pirmininku, ir kitais žymiais revoliucionieriais.

Kalėjimuose ir katorgoj d. Kapsukas bolševizuojasi. Ji vis daugiau gina Lenino mokslą ir smerkia menševikus, nors pilnu bolševiku tuomet jis dar nebuvo, bet buvo aiškiu marksistu-internacionalistu.

Išstremiamas d. Kapsukas į Jėlanės valsčių, Janiseisko apskrityje, guberniją, gilumon Sibiro. Nenurimsta jis ten. Jam rūpi pabėgimas, jam rūpi darbas, jam kvepia revoliucinis judėjimas, kuris tuomet jau gerokai buvo pakilęs. Ir neužilgo Kapsuko noras pildosi: jis bėga iš Sibiro. Bėga per Maskvą, Lietuvą, į Tilžę, paskui į Karaliaučių, o dar paskui—Krokvą, Austrijon. Visą laiką paturi artimus ryšius su Lietuvos darbininkais: bendradarbiauja Rygoj išeinančioj “Vilnyj”, susirašinėja su draugais, teikia jiems nurodymus, pamokymus.

Pagaliaus, prasidėjęs karui, vyksta d. Kapsukas į Škotiją, Angliją. Šičia redaguoja “Rankpelnį” ir LSDP Užsienio Biuro organą “Social-demokratą.” Karas vis tęsiasi. Grįžti atgal į Lietuvą nebegalima. Todėl jis vyksta į Jungti-

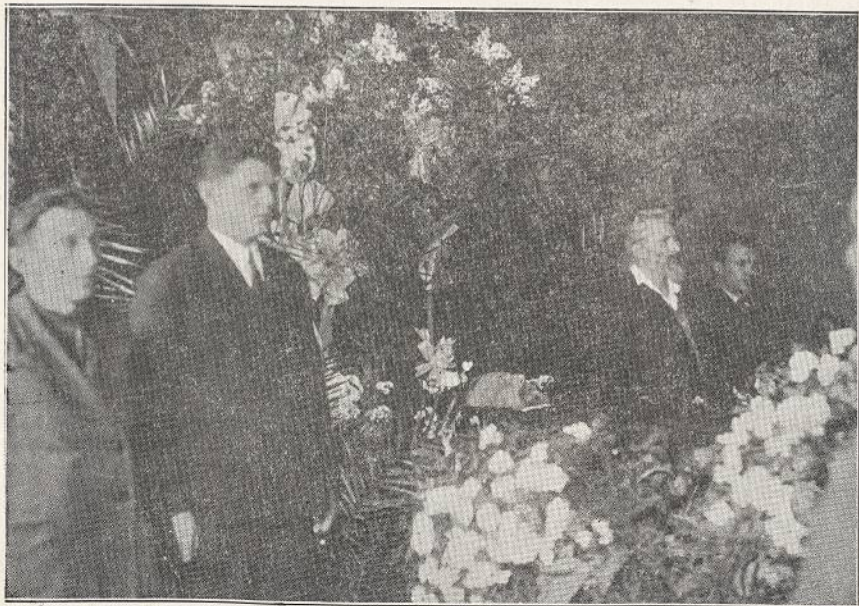
nes Valstijas. Čia daugiau lietuvių darbininkų, negu Škotijoje, čia didesnis judėjimas, čia daugiau darbo.

Kapsukas Amerikoje

Drg. Mickevičius-Kapsukas į Jungtines Valstijas pribuvo 1916 metais. Atvyksta jis į Philadelphia, kur ėjo LSS organas "Kova" ir mënraštis "Naujoji Gdynė." LSS Pildomasis Komitetas greit pakviečia brangų svečią ređaguoti "Kovą", o po trumpo laiko, ir "Naująją Gdynę." Visa eilė svarbių klausimų tuomet stovėjo priešakyj revoliucinių Amerikos darbininkų, vyriausiai, žinoma, socialistų. Lietuvių Socialistų Sąjunga tuomet dar vis tebuvo tiktai lietuviška organizacija, nesusirišusi su Amerikos Socialistų Partija organizaciniai. Drg. Kapsukas, aišku, stojo už tai, kad LSS įstotų į Socialistų Partiją ir būtų josios nedaloma šaka. Šalyj padėtis darėsi opesnė: Jungtinių Valstijų kapitalistai ruošėsi į karą. Tam tikslui jie naudojo visokias priemones paskleidimui patriotizmo ir šovinizmo. Amerikos Socialistų Partijoj ir Lietuvių Socialistų Sąjungoj vyravo social-patriotai, ku-

rie, nors žodžiais dažnai kalbėdavo apie tarptautinį darbininkų klasės solidarumą, savo darbus rodėsi visai kitokiais. Bolševikiškas nusistatymas karo klausimu LSS nariuos buvo beveik nežinomas.

Nors draugas Kapsukas tuomet, kaip žinoma, dar nebuvo pilnas bolševikas, bet jis linkui bolševizmo smarkiai kryo. Abu jo vedami laikraščiai gynė internacionalizmą, gynė Zimmervaldo konferencijos kairiųjų nusistatymą. Jis pradėjo skelbti kovą privatiniam laikraščiams, "tėvynės gynėjams", socialpatriotams. Tuojau prieš jį sukilo Grigaičiai, Michelsonai, Bagočiai. Pastarasis, turėdamas didelę gerkle, o mažai nuosaikumo, jau tuomet Kapsuką skelbė esant "valdžios agentu" ir krikštijo kitokiais būdvardžiais. Prūseika, iš kitos pusės, maišėsi viduryj: ideologiniai jis, matomai, laikėsi su anais, bet, suprasdamas, kad Kapsukas turi su savim milžinišką didžiumą LSS narių, bijojo pasilikti generolu be armijos, todėl buvo centre, prisilaižinėdamas ir šian ir ten. "Tas blaškimasis nepasiliovė ir man į Ameriką atvykus," rašo pats d. Kapsukas:

V. Kapsukas grabė. Garbės sargyboj stovi (iš khirės į de šinę): Drgg. Garelis, Preikšas, Angarietis ir Sniečkus.

“tai jis puldavo į oportunistinį Grigaičio glėbį, tai, gavęs smarkiai per kailį nuo manęs ir matydamas, kad lietuvių socialistų darbininkų masės daugiau mano pusę palaiko, įieškodavo vėl bendros kalbos su kairiaisiais.”⁴⁾

Pats Kapsukas savo tų laikų poziciją šitaip charakterizuoja: “Jau vien tas faktas, kad Liet. Soc. D. P. užsienio biuro organe “Socialdemokratė” No. 6-8, kurį aš tuomet redagavau ir kuriame pasisakiau, kad mums pakeliui tik su Rusijos bolševikais, vistik radau reikalingą pridurti, kad ‘su jų (bolševikų) pozicija mes ne visame kame galime sutikti,’ rodo, kad aš nebuvau da tuomet tikras bolševikas.”⁵⁾ Kokis gi tuomet pamatinis klausimas skyrė d. Kapsuką nuo bolševikų? Jis ten pat ir atsako:

pamatinis klausimas—tai buvo klausimas apie s.-d. centrą su Kautskiu pryšakyj. Aš stovėjau už jo kritikavimą, bet nesmerkiau jo kaip social-imperialistinio, žiūrėjau į jį kaip į besiantantį prie mūsų pozicijos; Leninis gi pripažino, kad griežta kova prieš centrą su Kautskiu pryšakyj—tai yra pamatinis visų revoliucinių social-demokratų uždavinys; jis jį smerkė kaip social-imperialistinį, tik pasislėpusį už “kairių” frazių...⁶⁾

Tolimesnė gyvenimo eiseną, tačiau, d. Kapsuką pasuko į aiškią bolševikišką liniją. Prasižėjęs Rusijos revoliucijai, jis jau pilnai palaikė bolševikus, Lenino pusę, ir skubėjo į Rusiją tęsti revoliuciją, kad davedus ją iki darbininkų klasės pergalės. Apleido jis Jungtines Valstijas 1917 metais, vasarą, podraug su Kaziu Giedriu, kurį fašistų valdžia sušaudė Kaune, 1926 metais.

Jungtinėse Valstijose d. Kapsukas ne tik redagavo du laikraščius, bet ir važinėjo po lietuvių kolonijas, sakė prakalbas, veikė organizacijose. Kiekviena minutė jo laiko buvo užimta tuo ar kitu svarbiu darbu. Jis čia pasidarė daugybę asmeniškų draugų ir parodė neįkainuojamos auklėjančios įtakos į pradedančius veikti draugus. Kiekvienas komunistas arba komunistam prijaudėjas, kuriam tik teko turėti reikalų su d. Kapsuku, prisimena jį ne tik su didele pagarba, bet ir meile, kaip tikrą vadą, mokytoją ir draugą.⁷⁾

Drg. Kapsukas Rusijoje ir Lietuvoje

Nuvykęs į Peterburgą (Leningradą), d. Kapsukas paskėsta veikloje. Be jokio svyravimo atsistoja jis bolševikų pusėn ir veda griežtą kovą su lietuviais menševikais, vadovauja lietuvių bolševikų judėjimui Rusijoje. Drauge su d. Angariečiu redagavo “Tiesą.”

Po Lapkričio 7-tos, d. Kapsukas paskiriamas pirmuoju vyriausio valstybės pinigyno komisa-

ru, o paskui — Gatčinos fronto prieš Krasnovą komisarui, o dar vėliau — lietuvių reikalų komisarui.

Bet jis Rusijoje nenurimsta. Jam rūpi Lietuvos darbo žmonių reikalai. Rusijos darbininkų klasė jau laimėjo; reikalinga padėti Lietuvos darbininkų klasei laimėti galia. Lietuvos darbo žmonės tuomet, kaip žinia, tebebuvo vergijoj Vokietijos okupantų. Nepaisydamas visko, 1918 metų pabaigoj Kapsukas vyksta į Vilnių. Ten jis darbuoja už išvijimą vokiečių okupantų iš Lietuvos ir įsteigimą sovietų valdžios.

Vokiečiai okupantai išvejami. Lietuvoj kyla proletarinė revoliucija ir kuriasi Sovietų valdžia. Tos valdžios pirmininku išrenkamas d. V. Mickevičius-Kapsukas.

Ši revoliucija, rašo d. Kapsukas, tai buvo pirmoji Lietuvos proletariato repeticija buržuazijos ir dvarininkų viešpatavimo nuvertimui. Su pagelba vakarų imperialistų ji buvo nugalėta, nežiūrint tos pagelbos, kurią jai suteikė Sovietų Rusijos proletarinė valstybė ir jos raudonoji armija. Tos klaidos, kurios buvo mūsų padarytos per šią revoliuciją, palengvino Lenkijos buržuazijai ir Lietuvos buržuazijai, kuriai padėjo vokiečių okupantai, atsiekę daug pergalės. Vienok visiškai neteisinga būtų matyti tik Lietuvos sovietų valdžios klaidas ir visiškai nematyti jos didelių atsiekimų, kurių nemaža buvo ir Lietuvoj. Tik mūsų klesiniai prieštai gali visiškai nepripažinti tų atsiekimų.⁸⁾

Žlugus Sovietų valdžiai Lietuvoj, d. Kapsukas pasilieka Vilnių dirbti. Jis ten gyvena ir veikia 1920-1921 metais; gyvena palėpyj lyginai taip, kaip gyveno 1906-1907 metais, valdant carizmui. Tik dabar jam grūmoja kur kas didesnis pavojus: jei Lietuvos ar Lenkijos buržuazijai būtų pavykę jį sučiupti, tai, be abejo, Kapsuko daugiau būtų nebematę.

Draugė Nakutaitė, kuri tuomet artimai veikė su d. Kapsuku Vilnių, rašo, kad vieną kartą “man einant per kiemą d. Kapsuko butan, pastebėjau d. Kapsuką beduodant rankos mostelėjimu ženklą eiti atgal. Paskui sužinojau, kad tuo laiku lietuviški žvalgybininkai darė pas jį kratą. Laimei, jie nežinojo, kad tai Kapsuko butas.”⁹⁾ Iškarto kaip “pienininkė,” o vėliau kaip tarnaitė, d. Nakutaitė, būdama tuomet arti Kapsuko matė, kaip mūsų nenuilstąs kovotojas ir draugas veikė.

Atleidavau aš rytą apie 8 v. ir išeidavau vakare 9 v. Visą laiką per dienas d. Kapsukas nesikeldavo nuo stalo. Kadangi butas buvo be elektros apšvietimo, tai d. Kapsukas dirbo prie žvakės ir kelius kartus d. Kapsukui skaudėjo akis. Nuo tos šviesos jo akys buvo krauju aptinusios. Ir visgi d. Kapsuką nesulaikė nuo darbo. Žiemos metu vistik sėdėjo ir dirbo prie žva-

kės. 1921 m. pradžioje, kadangi buvo areštuoti du draugai—miręs Pauliukas (tikroji pavardė Kuzmič) ir Dervelis—pas d. Kapsuką tuo laiku buvo kraujo išsiliejimas, kuris pasikartojė, kada buvo vėl suimti drg. Bučiukas ir Peskovskij. Ir kelios dienos jam prisilėjo gulėti lovoj kiek galint ramiau. Vienok ir sirgdamas be darbo nepasiliko. Jis ir gulėdamas skaitė ir užrašinėjo. Greitu laiku pradėjo leisti darbininkų žurnalą lenkų kalba "Pochodnia." Tą žurnalą Kapsukas redagavo.¹⁰⁾

Tų pačių metų (1921) pabaigoj, d. Kapsukas važiuoja į Karaliaučių, kur įvyksta Lietuvos Komunistų Partijos III-čiasis Suvažiavimas. Vokietijos valdžios šnipai suvažiavimą suseka ir visus dalyvius sukiša į kalėjimą. Drg. J. Skribliukas, minėto suvažiavimo dalyvis, apie tai rašo ("Raud. Artojuj"):

Suvažiavimo delegatai sėdi kalėjime. Visus pasodino į vienukes. Drg. Kapsuką uždarė daug stipriau, negu kitus, mes su juo beveik nesimatydavom... Mes buvom susirūpinę jo sveikata, gaudydavom vienas nuo kito apie jį žinias. Girdėjom, kad jį retkarčiais lanko gydytojas... Teisman atvedė ir drg. Kapsuką, pripratintą geležiniais pančiais prie kito draugo...

Paleistas iš Karaliaučiaus kalėjimo, jis sugrįžta darbininkų tėvynėn, Sovietų Sąjungon. Paskui jis sunkiai dirba, kad išgyvendinti politinį ir organizacinį krizį, kuris tuomet buvo apėmęs Lietuvos Komunistų Partiją. "Drg. Kapsukas veda kovą su tuo kriziu, kad sustiprinti partiją ir suriši ją su masėmis, sėkmingai vadovauti tų masių kovai dėl jų kasdieninių reikalų ir vesti tas mases į kovą prieš buržuazinę diktatūrą."¹¹⁾

Apstojęs Sovietų Sąjungoj, jis ten ir gyveno iki savo mirties. Nors sveikata silpna, bet jis nesiliauja veikęs. Drg. Kapsukas buvo Lietuvos Komunistų Partijos Centro Komiteto narys nuo 1918 metų, t. y., nuo pat josios įsikurimo. 1924 metais, Komunistų Internacionalo Penktajam Kongrese jis išrenkamas kandidatu į Pildomojo Komiteto narius, o šeštajam Kongrese, 1928 metais, išrenkamas Komunistų Internacionalo Pildomojo Komiteto nariu. Nuo to laiko jis eina labai atsakingas pareigas Komunistų Internacionale.

Literatas-Kritikas

Drg. Kapsuko suvaidinta rolė būtų toli gražu nepilnai nuviesta, jei mes pasitenkintum tikrai viršpaminėtu apražimu jo veiklos, jo darbo. Be to, kad jis buvo revoliucionierius-kovotojas, bolševikas, vadas, d. Kapsukas buvo žymus beletristas-literatas, kritikas ir naujų kadų auklėtojas. Aišku, Kapsukas, kaipo revoliucionierius,

kaipo kovotojas daugiausiai žinomas, kadangi tam jis vyriausiai gyveno; revoliucijai, kovai už darbo žmonių teises jis pašventė visą savo gyvenimo geriausią dalį—apie 35 metus.

"V. Kapsukas," teisingai rašo V. Žalionis, "buvo vienas iš tokių gana retų žmonių, kurie savo intelektualiniais gabumais yra universalūs. Tai yra tikrai didelių žmonių įpatybė. V. Kapsukas visose srityse, kuriose jam teko dirbti, pasirodė ne kaip siauras diletantas, o kaip tikras meistras, gilus darbo žmonių žinovas, specialistas. O tos sritys—plačiausios. V. Kapsukas buvo ne tik žymus politinis darbininkas, gabus organizatorius, Lietuvos Komunistų Partijos vadas ir Kominterno Pildkomo narys, bet kartu tai buvo talentingiausias, gambiausias plunksnos darbininkas, publicistas. Savo raštuos V. Kapsukas buvo tikras žodžio meistras, kurio kiekvienas rašinys nuo mažiukės pastabos ligi didelio straipsnio, brošiūros ir ištisos knygos pasižymi skaidriu minties aiškumu, geležine įtikinimo logika ir puikiausiu stilium, sugebėjimu pavartoti savo raštuos visas tas kalbos vaizdingumo ir ryškumo priemones, kurių turi lietuvių liaudies masių kalba."¹²⁾

Dailiosios literatūros srityj V. Kapsukas pradedo dalyvauti dar 1898 metais, kuomet jis buvo demokratas. Rašinėjo jis tuomet "Ūkininkui". Kiek vėliau jis pradėjo rašyti V. Kudirkos biografiją, kurią užbaigė sėdėdamas Suvalkų kalėjime, bet šis darbas kažin kur žuvo. Būdamas kalėjime ir katorgoj Kapsukas vedė užrašus, kuriuos paruošė spaudai tikrai gyvendamas Sovietų Sąjungoj ir kuriuos išleido ALDLD 1929 metais. (Caro Kalėjimuos: Užrašai ir Atsiminimai). Šis veikalas yra nepaprastai svarbus—tai literatinė pažiba mūsų proletarinėj literatūroj.

Atvykęs į Jungtines Valstijas, jis ir čia nepaprastai domėjosi proletarine literatūra ir proletarinų rašytojų auklėjimu. Šių žodžių rašytojas yra vienas iš tų, kurį V. Kapsuko draugiškas akstinimas pastūmėjo prie ėmimosi už plunksnos. Čia jis parašė Jono Biliūno biografiją, kurią išleido ALDLD. Šia knyga, tačiau, pats Kapsukas nepasitenkino ir net prašė amerikiečių neplatinti jos, nes, pasak jo paties, knygoje telpa neteisingų J. Biliūno įvertinimų kaipo darbininkų rašytojo. Drg. Žalionis nurodo, kad Kapsukas "jau senai pats pakeitė savo pažiūras į J. Biliūną ir rengė duoti ne tik savo knygos apie Biliūną kritiką, bet iš naujo parašyti tą knygą, pasiremiant nauju pagrindiniu žvilgsniu į Biliūną, kaip į smulkiaburžuazinį rašytoją ir

veikėja, o taipgi papildant nauja medžiaga.”¹³⁾ Jungtinėse Valstijose buvo išleista ir “Lietuvos Darbininkės ir Poniulės.” Dailiosios literatūros klausimais jis duoda eilę apžvalgos-kritikos straipsnių “Naujojo Gadynėj.”

Gyvendamas Sovietų Sąjungoj, V. Kapsukas, be kitų, parašo sekančius leidinius: “Trečiasis LKP. Suvažiavimas,” “1920 m. Kareivių Sukilimas,” “Pirmoji Gegužės Nepriklausomaj Lietuvos,” Juliaus Janonio Biografiją, Keturių Nužudytyjų Komunarų Biografijas, “Pirmoji Lietuvos Proletarinė Revoliucija ir Sovietų Valdžia” (I Tomas — išleido ALDLD) ir knygą apie fašistinę Lietuvą, kurią, sakoma, greit išleis Baltarusijos valstybinė leidykla. Be to, jis rašė lenkų ir rusų kalbomis įvairiems žurnalams straipsnius. Čia suminėti raštai, toli gražu ne visi. Apie tai teks kada nors pakalbėti atskirai.

Pasak d. Žalonio, “per visą ilgą revoliucinį darbą V. Kapsukui teko redaguoti vienam ar kurtu su kitais draugais labai daug ir įvairių spaudos organų: ‘Draugas,’ ‘Naujoji Gadynė,’ ‘Skardas,’ paskui ‘Rankpelnis,’ ‘Socialdemokratas,’ ‘Kova,’ ‘Naujoji Gadynė’ (Amerikoj), paskui ‘Tiesa,’ ‘Komunaras,’ ‘Komunistas,’ ‘Kibirkštis,’ ‘Balsas,’ ‘Kolektyvas’ ir pagaliaus jo paskutinis, vienas iš mylimiausių auklėtinių—‘Priekalas.’”

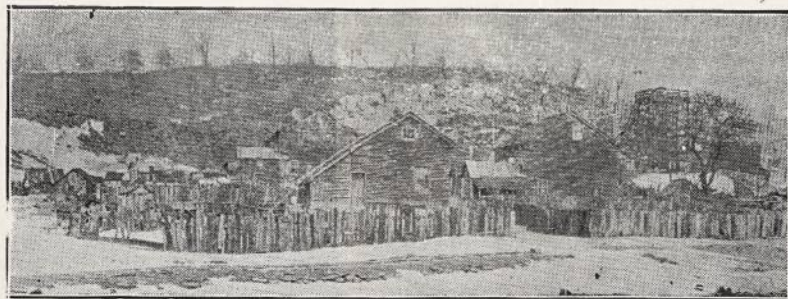
Apie kiekvieną V. Kapsuko darbo sritį savų laikų bus parašyta atskirai ir kur kas išsamiau. Šiame straipsnyje tikrai bandėme trumpai (ir paviršutiniai) atžymėti tuos V. Kapsuko nuveiktus darbus, kurie padarė jį darbininkų klasei dide-

liu ir brangiu. “Draugo Kapsuko vardas pasiliks Lietuvos darbo žmonių širdyse, kaip amžina atmintis apie vieną geriausių Lietuvos proletarinų revoliucionierių, kaip apie vieną geriausių Lietuvos darbo žmonių vadų” (LKP. CK). Amerikos lietuvių darbininkai taipjuo niekuomet neužmirš savo brangaus draugo ir mokytojo Vinco Mickevičiaus-Kapsuko.

Jie dirbs ir tęs tuos darbus, dėl kurių dirbo d. Kapsukas, kad greičiau pasiektų visų darbo žmonių bendrą tikslą—komunizmą!

Kaikurie Paaikšnimai:

- 1) Žiūr. “Laisvės” laidą už bal. 6 d., 1935. Drg. Elena Tautkaitė buvo drg. Mickevičiaus-Kapsuko žmona.
- 2) “Caro Kalėjimuos: Užrašai ir Atsiminimai,” parašė V. Mickevičius-Kapsukas. Išleido ALDLD. Dabar verčiama į rusų kalbą ir bus išleista SSSR.
- 3) “Caro Kalėjimuos: Užrašai ir Atsiminimai.”
- 4) “Sviesa” No. 2-ras, 1934.
- 5) Ten pat.
- 6) Ten pat.
- 7) Kapsuko rolė suvaidinta Jungtinėse Valstijose pas mus niekuomet nebuvo pilnai įvertinta. Dabar mes turėtum tai padaryti. Reikėtų plačiai nušviesti ir įvertinti tie darbai, kuriuos jis čia gyvendamas atliko. Visi draugai rašytojai ir veikėjai prašomi tuo darbu užsiminti.
- 8) “Pirmoji Lietuvos Proletarinė Revoliucija ir Sovietų Valdžia,” parašė V. Kapsukas. Išleido ALDLD. Tai nepaprastai svarbus dokumentas, kurį kiekvienas lietuvis darbininkas turėtų perskaityti.
- 9) “Priekalo” No. 3-čias, 1935.
- 10) Ten pat.
- 11) Liet. Komunistų Partijos Centro Komiteto pareiškimas po Kapsuko mirties.
- 12) “Priekalo” No. 3-čias, 1935.
- 13) Ten pat.

Simano Mickevičiaus sodyba, kurioje V. Kapsukas gimė ir praleido kūdikystės dienas (Fot. Valinčiaus).

Draugo Vinco Kapsuko Mirties Minėjimas

Kuomet pasklydo nelemtoji žinia apie d. V. Mickevičiaus-Kapsuko mirtį, iš visų kraštų pasigirdo veikėjų, buvusių jo kovos bendrų ir idėjos ir asmeniškų draugų liūdėsio balsai. Neturime vietos sutalpinti čia juos visus. Pasitenkinsim tūlus iš jų ištisus įtalpindami, o kitus tik atžymėdami.

Pirmieji Pranešimai Apie V. Kapsuko Mirtį

Komunistų Internacionalo pildomasis komitetas praneša apie mirtį Kominternio Pildomo nario d. V. S. Mickevičiaus-Kapsuko, vieno iš Lietuvos komunistų partijos įsteigėjų ir vadovautojų, seno ir ištikimo revoliucionieriaus, ilgų metų nenuilstamo tarptautinio komunistinio judėjimo darbuotojo.

Mirtis įstiko 1935 m. vasario 17 d. po sunkios ir ilgos ligos.

Lietuvos komunistų partijos Centro komitetas apgailestaudamas praneša apie Lietuvos K. P. CK Politbiuro nario d. V. Mickevičiaus-Kapsuko mirtį įvykusią 1935 m. vasario 17 d.

VKP(b) CK apgailestaudamas praneša apie mirtį seno bolševiko, žymiausio Lietuvos revoliucinio judėjimo veikėjo, Komunistų Internacionalo Pildomojo komiteto nario, d. V. S. Mickevičiaus-Kapsuko.

Drg. Mickevičiaus-Kapsuko Atminčiai

Numirė d. Mickevičius-Kapsukas. Numirė išbandytas, atsidavęs revoliucionierius. Drg. Mickevičiaus-Kapsuko v a r d a s

plačiai žinomas ne tik Lietuvos darbo žmonėms, kurių kovoj jis įžymiai dalyvavo, bet ir SSRS ir kapitalistinių šalių darbininkams, kaip vardas vieno iš prūsų šakinių pasaulinio komunistinio judėjimo kovotojų. Sunkūs palėpės metai, katorga, Sibiras, emigracija, kova su socialpatriotais imperialistinio karo metais, kova dėl sovietų valdžios ir stovėjimas prūsų karyje Lietuvos ir Baltarusijos darbo žmonių valdžios pilietinio karo metais. Pagaliau, ilgų metų nenuilstamas darbas vadovaujamoje vietoje tarptautiniam komunistiniam judėjime. Štai pereitas d. Mickevičiaus kelias, pavyzdingo proletarinio revoliucionieriaus kelias.

Gilus, išlaikytas, geras draugas ir vadovautojas, visados be jokių svyravimų kovojantis už partijos liniją, d. Mickevičius-Kapsukas užsitarnavo meilės ir pagarbos visų su juo dirbusių, visų jį žinančių.

Sunki liga—džiova — metų metus graužė jo jėgas. Bet jis didžiausiu atkaklumu kovojo prieš ligą ir iki galo atiduodavo savo jėgas komunistiniam darbui.

Savo nenuilstamu darbu, savo pavyzdžiu, savo pedagogine darbuote jis tvėrė naujus kadrus, naujas komunistų kartas. Savo revoliuciniu patyrimu jis tarnavo ne tik Lietuvos proletariui ir jo partijai, bet ir kitoms broliškoms partijoms.

Amžina atmintis kovotojui ir draugui.

Dimitrov, Piatnickij, Kuusinen, Manuilskij, Jaroslavskij,

Knorin, Van-Min, Gotvald, Kolarov, Erkoli, Bronkovskij, Richter, Angarietis, Vassa', Kon-Sin, Bela-Kun, Lozovskij, Čemodanov, Gekert, Makilon, Grosman, Iskrov, Ferdi, Serman, Krumin, Vasiljev, De-Lef, Dengel, Manner, Boškovič, Varga, Feliks Kon, Sole, Chakaja, Boguckis, Sirolla, Matas, Ignas, Kirsanova, Frumkina ir Elena Tautkaitė.

Lietuvos Kompartijos Vadui

Šiandie, vasario 17 d., po ilgos, sunkios ligos, mirė mūsų brangus draugas, LKP CK Politbiuro narys ir KIPK narys d. V. Mickevičius-Kapsukas. Drg. Kapsukas buvo vienas organizatorių, nenuilstančių kovotojų ir vadų Lietuvos komunistų partijos. Jo vardas plačiai žinomas visoj Lietuvoj.

Po Vasario revoliucijos d. Mickevičius-Kapsukas iš emigracijos važiuoja į Peterburgą, kur jis tęsia nenuilstančią kovą prieš lietuvių socialpatriotus, besistengiančius vesti esančius Rusijoj lietuvių darbininkus menševikų keliu. Po revoliucijos Vokietijoj d. Kapsukas vyksta į vokiečių okupuotą Vilnių, kur tuo laiku ėjo aštri kova dėl Sovietų valdžios. 1918 m. spalį mėn., Vilniaus okupavimo metu, d. Kapsukas stovi darbininkų ir valstiečių valdžios priešakyje ir, laimėjęs proletarinei revoliucijai Lietuvoj, išrenkamas Sovnarkomo pirmininku.

Drg. Kapsukas yra vienas Lietuvos komunistų partijos organizatorių. Dar būdamas Lietuvos SDP eilėse, jis randas kai-

riajam jos sparne. Imperialistinio karo metu, emigracijoje, iš pradžių Škotijoje, paskiau Amerikoje, d. Kapsukas ieško kelių kad susirioti su Lietuvos darbininkais ir vesti jų eilėse kovą prieš socialpatriotus, einančius kartu su Lietuvos buržuazija, kuri parsidavė Vokietijos okupantams.

Drg. Mickevičiaus-Kapsuko asmenį Lietuvos komunistų partija ir visi Lietuvos darbo žmonės neteko vieno geriausio, nenuilstančių kovotojų už darbininkų klesos reikalus, dėl komunizmo, neteko savo organizatoriaus ir vadovo. Mes, pasilikę kovingam darbe, galime užtikrinti tave, brangus mūsų drauge, kad darbas, kuriam tu atidavei visą savo sveikatą ir savo gyvybę, vadovaujant Lietuvos komunistų partijai, bus davestas iki galui.

Angarietis, Matas, Ignas, Balis, Vincas, Gaška, Kazys, Šaša ir Edvardas.

Netekome Bolševiko, Kovotojo

Su mirčią draugo Vinco Mickevičiaus (Kapsuko) Lietuvos Komunistų Partija ir Komunistų Internacionalas neteko ištikimo vado, bolševiko, kovotojo. Užgeso labai brangi gyvybė. Dar taip neseniai dirbo, didžiavos ir džiaugėsi smarkėjančiomis Lietuvos proletariato kovomis, augimu bendro fronto idėjos visam pasaulyje, gigantiškais atsieikimais Sovietų Sąjungos socialistinėje kuryboje, bet šiandien jo nebėra su mumis!

Mums, Jungtinių Valstijų komunistams, ypatingai skaudus šis smūgis. Kaip tik jis, draugas Mickevičius, 1916 metais iškėlė kovą visokiems oportunistams darbininkų klaidintojams ir pardavikams tuoliai laikiniame Amerikos lietuvių

socialistiniame judėjime ir tuom priėmė dirvą jo perėjimui bolševikų-komunistų pusėn. Ir paskui, gyvendamas Sovietų Sąjungoje, jis bendradarbiavo su mumis, davė mums savo patarimus, padėjo mums išlaikyti bolševikišką liniją visose sunkiose mūsų judėjimo valandose. Dabar netekom tos paramos!

Draugas Mickevičius (Kapsukas) mirė, bet komunizmas, komunizmo idėjos, kurioms jis buvo paaukojęs visą savo politinį sąmoningą gyvenimą, gyuoja, maršuoja pirmyn. Prie tavo, drauge, karsto, mes pasižadame energingiau ir drąsiau už tas idėjas kovoti. Pasižadame, drauge, į tą kovą įtraukti naujų draugų, naujų kovotojų. Pasižadame visais būdais teikti paramą Lietuvos Komunistų Partijai, kurios vadovybės tu taip ištikimai dirbais, jos karžygiškoje kovoje prieš kruviną Smetonos fašistinę diktatūrą, už įsteigimą Sovietinės Lietuvos.

Tegul gyvuoja Lietuvos Komunistų Partija!

Tegul gyvuoja Komunistų Internacionalas!

*USA Komunistų Partijos
Lietuvių Frakcijų Centro
Biuras.*

KOMPARTIJŲ PAREIŠKIMAI DELEI V. KAPSUKO MIRTIES

Lenkijos Komunistų Partijos Centro Komitetas pareiškia,

kad "Drg. Mickevičiaus-Kapsuko asmenį mes nustojom vieno iš geriausių ir artimiausių mums draugų, surišto su mumis ne tik bendra ir artima Lietuvos ir Lenkijos proletariato kova, bet ir metais glaudaus, bendro darbo, kaip caro režimo periodu, taip ir pilietinio karo ir baltųjų len-

kų intervencijos prieš Sovietų Sąjungą periodu ir, pagaliau, laike jo vadovaujamo darbo Kominterne, kai jis mums visados padėdavo savo patarimais bei parama. Todėl mes su ypatingu sunkumu jaučiam šitą didįjį nuostolį. Amžina atmintis brangiam draugui ir vadovautojui."

Latvijos Komunistų Partijos žodis: "Latvijos komunistų partija per paskutinį dešimtmetį turėjo d. Kapsuko asmenį ne tik nuoširdų ir ištikimą draugą, bet ir mokytoją ir vadovautoją, kuris aktyviausia dalyvavo visuos Latvijos Kompartijos suvažiavimuose ir CK plenumuose, kuris nesigailėdamas jėgų diena iš dienos padėjo partijai kelti opius klausimus, nustatyti jos taktiką, kovoti prieš nukrypimus ir klaidas, už bolševikišką Kominterno liniją.

"Latvijos proletariatas ir Latvijos Kompartija niekados neužmirš dideliausių Mickevičiaus-Kapsuko nuopelnų Latvijos darbininkų judėjimui, pasauliniam komunistiniam judėjimui.

"Ilsėkis, brangus kovos drauge ir vadovautojau!"

Suomijos (Finlandijos) Komunistų Partija skelbia, jog jinai "d. Mickevičiaus-Kapsuko mirtimi nustojo savo nuoširdaus draugo ir puikaus vadovautojo. Jo bolševikiška parama mūsų partijos statybai, Suomijos darbininkų klesos kovos organizavimui ir vadovavimui per ilgą metų eilę yra tokia žymi, kad negalima įvertinti. Mūsų partija visuomet su dėkingumu atsimins tave. Tavo nenuilstamas atsidavusios kovos už didžiuosius proletariato reikalus pavyzdys kels mūsų ir šimtų tūkstančių mūsų šalies proletarų dviasią tolimes-

nei kovai už fašistinės buržuazijos ir kapitalizmo nuvertimą, už sovietų valdžios užkariavimą."

Estijos Komunistų Partijos Centro Komitetas išreiškęs savo gilų apgailėstą, nurodo, jog "Drg. Mickevičius-Kapsukas ilgus metus tiesioginiu savo vadovavimu KIPK Lenkijos-Pabaltės lendersekretariatui buvo geriausiu Estijos kompartijos draugu, padėdamas jai savo darbu vest tei-

singą leninišką-stalinišką liniją. Jo atmintis ilgai gyvens Estijos revoliucinių darbininkų širdyse."

MPR Pildomasis Komitetas konstatuoja, jog "MOPR Pildomajam komitetui šis nuostolis tuo labiau sunkus, kad d. Mickevičiaus-Kapsuko asmeny mes netekom vieno iš pirmųjų 'Tarptautinės raudonosios pagalbos' organizatorių. Draugas Mickevičius buvo MOPR Cen-

tro komiteto pirmojo sąstato narys ir aktyviai dalyvavo mūsų darbe dar pirmaisiais mūsų organizacijos vystimosi metais. Mes visados atsiminsim šitą jo darbą. Energinga kova už visokeriopą plėtimą medžiaginės ir moralinės paramos fašizmo ir baltojo teroro aukoms, mes geriausiu būdu pagerbsim atmintį palikusio mus draugo ir kovotojo, buvusio politinio kalinio d. Mickevičiaus-Kapsuko."

V. Kapsuko paveikslas nutrauktas Jungtinėje Valstijose.

Šis Tas Apie Draugą Kapsuką iš Jo Laiškų

DR. J. J. KAŠKIAUČIUS

Netekome Draugo Kapsuko... Ir, tik netekę jo, pamatėm, kaip nepavaduojamai buvo jis mums reikalingas! Kokį didžiulį vaidmenį vaidino jis darbininkiskam judėjime, netik mūsų lietuviškuose dirvonuose, bet ir bendrai proletarijato plotmėje!

Bėgiu savo trumpo žmogiško amžiaus Draugas Mickevičius-Kapsukas taip daug apėmė, taip daug nuveikė, kad mums prisieis, bendromis jėgomis, ilgai-ilgai ir skrupulingai triustis, besistengiant varyti tolyn jo užsibriežimus, jo planus, jo širdingus troškimus.

Draugas Kapsukas buvo taip pilnai, taip širdingai atsidavęs tai didžiulei revoliucinei idejai, kad jis dėl jos tik ir gyvavo, ją ir alsavo, jai padėjo visą savo gyvenimą, net ir ilgos ligos laikotarpį.

Kas jį kiek artimiau pažinojo asmeniškai, visi vienu gaistu tvirtina, kokia tai didi, pilna asmenybė buvo Draugas Kapsukas! Kokias malonias jaukaus draugiškumo turėjo jis savybes! Kaip smagu ir drąsu būdavo su juo kartu veikti, triustis, budėti, viešėti! Savo širdingumu, savo entuziazmu jis kaip tai savaigai apkrėsdavo visus aplinkui. Sudarydavo tokią jaukią, šiltą drauginę atmosferą, kad ir atšalėliui atsirasdavo noro ir pastangų ką nors nuveikti. Visus jis mokėjo padrausinti, paguosti, pamokyti; duodavo patarimų, nurodymų tokių draugiškų, pamatingų; visame kame vartodavo tokį stebėtiną taktinumą, tokią veiklią strategiją, kad nuo jo gali daug išmokyti ir įgudę veikėjai, netik eiliniai nariai.

Skaisti, pilna d. Kapsuko asmenybė atspindi net ir jo laiškuose. Mūsų spaudoje jau bent keliais atvejais draugai šį bei tą nurodė apie d. Kapsuką ir jo darbus, iš jo asmeninių laiškų. Dadėsiu čia ir aš keletą krislelių. Pas mane yra keletas Draugo Kapsuko laiškų, rašytų pastarųjų pustrėčių metų laikotarpiu. Juose aiškiai vyrauja jo revoliucinio darbingumo dvasia. Visa kas jam arti prie širdies, visa kas jam rūpi. Darbininkiško judėjimo reikalai Amerikos lietuvių tarpe. Darbininkų kovos Lietuvoje, politinių kalinių būklė; darbai ir pasiekimai Sovie-

tuose: visa tai randa širdingiausio atbalsio Draugo Kapsuko laiškuose.

Jis, kaip ir didžiulio laivo kapitonas, visapusiai jį prižiūri, ragina, tvarko, paakstina, padrašina, paguodžia. Ir visų pirma jam rūpi visuomeniški mūsų darbininkų reikalai. Savo asmenine būkle, savo raštais, savo sveikata Draugas Kapsukas rūpinasi kaip tik tam, kad turėjus galimybių da daugiau pasidarbuoti darbininkiško judėjimo naudai.

Draugui Kapsukui visuomet labai artimi buvo Amerikos lietuvių darbininkų reikalai. Jie daugiausiai ir užima vietos jo laiškuose. Savo laiške, rašytam 1932 metų spalio mėnesio 24 dieną, Draugas Kapsukas tuoj ir pradeda tokiais reikalais:

"Draugui Kaškiaučiui.

Brangus Drauge! Pirmiausia sveikinu Jus nuoširdžiai, likusį ištikimui mūsų partijai ir Komunistų Internacionalui. Atydžiai tėjimau, ar nepasiseks prūsų kiniamis jei nepatraukti Jūsų savo pusėn, tai bent tūlo svyravimo iššaukti. Taip neįvyko, ir tai labai gerai. Tokiuose staigiuose pasisukimuose kaip tik ir pasirodo tikrieji mūsų draugai ir—prieplakos. Pastarieji nueina nuo partijos per pirmąjį svarbesnį egzameną, surištąjį su tūlais sunkumais."

Kitam laiške, tarp kitko, Draugas Kapsukas duoda pluoštelį draugingų pastabų ir nurodymų mūsų tuolaikinių dirvonų darbuotėje. Labai esmingi ir atmintini tie nurodymai:

"Dr. Kaškiaučiui.

12. IV. 33.

Gerb. Drauge! Jau senai gavau nuo Jūs laiška, bet dėl darbų daugybės vis nesusiėngiau atsakyti. Labai dėkingas draugui už mano prašymo išpildymą....

Dabar pora pastabų kitais dalykais. Dirva pas Jus, mano nuomone, dabar yra labai gera, bet, sprendžiant iš liet. laikraščių, ji nepakankamai išnaudojama. Kova su mūsų priešais, ypatingai prūsų kiniais renegatais, nevisai gerai yra vedama: dažnai ne tiek įrodymais veikiama, kaip šauksmais; jie tiesiai

fašistais vadinami. Tuo būdu sunku mums bus įtikinti da svyruojančius darbininkus, juo sunkiau bus atitraukti jų suvedžiotus darbininkus, o tókį, rodo, da nemažai yra. Tuo tarpu prūseikiniai duoda puikios medžiagos jų renegatiško snukio rodymui, tik reikia mokėt tai daryt. Pavyzdžiui, ar reikia geresnės medžiagos, kada jie rašo, jog ir Kominternas sabotuojas bendrą kovos frontą, arba kad atsakomybę už Hitlerio atėjimą valdžion ir už daromas ten baisybes turinti nešti ir kom- vadovybė? Juk čia jie jau visiškai susilieja su socialfašistais. Ne tiek reikia žiūrėti į menkniekius (pvz., kaip elgiasi Lietuvoj d. Šol. brolis), o daugiau į pamatinius dalykus, nepalikt nievieno svarbesnio jų argumento be išnagrinėjimo, prieinamo plačioms masėms, įtikinančio. Be to, dabar juo labiau reikia vykdyti bendras kovos frontas iš apačios. Nepastebėjau, ar ir liet. frakcijų C. B. kreipėsi į jų ("socialistų") viršūnes. Jei kreipėsi ir, žinoma, gavo neigiamą atsakymą, reikia atsi- dėjus tai aiškinti masėms. Su šiomis mano mintimis supažindinkite ir d."

Kaip daug čia mums reikėjo ir reikia pasimokinti taktikos su suvedžiotais, suklaidintais draugais darbininkais. Ne pravardžiavimų, ne asmeninių užsipildinėjimų, bet dalyko iš pat principio, iš esmės, iš pamato reikėjo ir reikia.

Draugui Kapsukui rūpėjo ir Lietuvos dirvonų būklė, politinė kova, politinių kalinių likimas. Laiške 24. X. 32., tarp kitko, draugas Kapsukas užsimena:

"...baisiai suvaržyti liko Lietuvos kalėjimuos mūsų draugai. Tai, kas dabar ten yra įvedama ir dalinai jau įvesta, gali susilygint tik su pačiais žiauriausiais caro laikais. Mūsų visų pareiga, kaip galint, padėt mūsų draugams, kankinamiems Lietuvos budelių kalėjimuos..."

Kas geriau galėjo žinot apie kalinių būklę, kad ne d. Kapsukas, pats perėjęs visą jų eilę? Jis rūpestingai praneša apie tų laikų pasitarimus tarp Sovietų ir Lietuvos vyriausybių dėl politkaliniais pasikeitimo. Laiške, rašytam 1933 m. spalį m. 21 d., jis skubinasai pranešti:

"Kaslink mainų, Lietuvos valdžia keli mėnesiai atgal pasiūlė juos Sovietų Sąjungai. Jai rūpėjo gaut visa eilė kunigų, kurie S.S.R.S. sėdi, ir keletas senųjų valdininkų, kurie taip pat sėdi. S.S.R.S. valdžia sutiko: už tiek ir tiek baltųjų tiek pat raudonųjų politkalinių

(komunistų). Galų gale sutiko duot Lietuvos valdžia 24 politkalinius, turinčius nemažiau, kaip po 8 metus sėdėt (daugelis turi po 15 metų sėdėt, kai kurie da daugiau); ir už tai gauna 14 kunigų po 60-70 metų ir 10 įvairių senųjų valdininkų. S.S.R.S. jau senai gatava buvo įvykdint pasikeitimą, buvo net paskirta pasikeitimo diena—Lietuva buvo sutikus įvykdint pasikeitimą 1. IX. 33, bet paskui pradėjo vilkinti. Pirmiausia, norėjo išgaut iš mūsų politkalinių, sėdinčių Lietuvoj, maldavimų prezidentui padavimą, kad jis dovanotų bausmę ir leistų į S.S.R.S. išvažiuot. Žinoma, nie vienas mūsų draugas tokio maldavimo nesutiko paduot. Tuomet pareikalavo, kad jie bent S.S.R.S. valdiniais liktų, atsisakydami nuo Lietuvos pavaldinystės,—politkaliniai atsisakė ir tai padaryt. Tada kaip ir sutiko pasitenkint protokolo parašymu, kad kaip vieni, taip ir kiti nustoja bebuvę tos valstybės valdiniais, kurioje jie sėdėjo, kad jiems apie tai prane-

Mickevičienė—V. Kapsuko Motina

šama ir jie pasirašo, kad tai jiems pranešta. Ir vistiek da vis tęsiasi ir tęsiasi kokių tai formulų įvykdymas, ir vis da mainai neįvyksta. Išrodo, kad Lietuvos fašistų valdžia dabar ima gailėtis, taip lengvai sutikusi atiduot už sutrūnijusius kunigus ir valdininkus tvirtus kovotojus, komunistus, kurie da jai nemaža nemalonumo gali suteikti. Ar šiaip ar taip, o tikimes, kad pasiseks tuos draugas išplėsti iš kruviniųjų fašistų nagų.”

Kaip gyvai domėjosi d. Kapsukas šita politinių procedūra! Visos smulkmenos jam žinomos, ir jis skubinasi mūs apie tai painformuoti, iš pirmųjų rankų, iš tikrų šaltinių.

Apie tai, kas ir kaip dedasi Sovietų Sąjungoj, d. Kapsukas tuoj tame pačiame laiške rašo:

„Pas mus darbas eina po senovės. Šalis milžiniškais šuoliais persitvarko. Da turime nemaža trūkumų, ir daug sunkumų da reikia nugalėt. Bet tik politiniai kūdikiiai gali svajot apie socializmo įvykdinimą be mirtinos kovos su nesuskaitomais priešais, be didelių sunkumų ir t. t. Arba klasiniai mūsų priešai pučia tuos sunkumus ir trūkumus, ir tokiu būdu nuodija nesąmoningų darbininkų ir apskritai darbo žmonių smegenis.”

Savo raštų, savo rengiamos knygos reikale, d. Kapsukas rašė, nurodinėjo, teiravosi, bent kelias atvejais, ir bent su keliais draugais. Taip, savo laiške 21. X. 33 duoda žinot:

“Dr. Kaškiaučiai.

Gerb. Drauge! Senai gavau nuo Jūsų pinigų (tai yra rankpinigius už rengiamą A.L. D.L.D. knygą. Kaip to metų išdėdinkui, man teko garbės tas atlyginimas daryti. Dr. J. K.) ir laiškus. Apie pinigų gavimą rašiau laiške d. Šolomskui, bet formalaus pakvitavimo nepasiunčiau, užtat dabar siunčiu. Su pinigų gavimu buvo sunkumų, net norėjo sulai-kyt išdavimą, nes buvo supainiotas mano vardas. Buvo užrašyta: G. V., o turėjo būt V., arba, jei tėvo vardą dėt,—V. S. (tėvo vardas Šimanas). Tik ačiū ryšiams su banko valdyba pasisekė išgaut.”

Tuo patim reikalu d. Kapsukas man ir vėl užsiminė savo paskutiniame laiške, 1934 m. gruodžio 5 d.:

“Neatsimenu, ar parašiau ir Jums pernai dėl tų 100 dol., kuriuos man pernai vasarą siuntėt, kaip honoraro dalį už mano knygą ‘Sovietų Valdžia Lietuvoj’ (I dalis). Tuos pinigų aš gavau, bet turėjau nemaža vargo,

nes neteisingai buvo užrašyti mano inicialai: buvo parašyta G. V. Mickevičiū-Kapsukas, o mano inicialai V. S. (Vikentyj-Semenovič). Jūs, turbūt, norėjot parašyt ‘Graždaninu’, o išėjo kaip ir mano vardo pirmoji raidė, ir dėl to vos tik nebuvo pasiūsti pinigai atgal. Siųsdami, dabar rašykite V. Mickevičiū—Kapsukas.

Beje, kaip patinka mano knyga ‘Kova dėl Sovietų Valdžios Lietuvoje’? Kokias pastabas turit? Juk rašau antrąją dalį, tai svarbu turėt pastabas dėl pirmosios.

Draugiškai sveikindamas, V. Kapsukas.”

Draugas Kapsukas, ir pačiam savo ligos slo-gutyj, vis dirbo, rašė. Gamino antrąją ‘Sovietų Valdžios Lietuvoje’ dalį. Deja, šalta mirtis su-trukdė tą didelį trisau...

Visiems labai rūpėjo d. Kapsuko sveikata. Man, kaip gydytoju, ypač buvo įdomu žinoti tikroji d. Kapsuko būklė, kokia būtent jam liga, kokiam laipsnį. Nes jau Pasaulinio Karo pradžioje buvo plačiai pasklydęs gandas, būk d. Kap-sukui išsiveržęs kraujaplūdis iš plaučių, ir jis miręs. Vėliau paaiškėjo, kad ligos esama, bet mirtis da nepakirto taip brangios gyvybės. Labai trumpai d. Kapsukas rašė 1933 m., spalį m. 21 d.:

“Prie progos gal pasiseks kiek plačiau pa-rašyt apie mūsų opiuosius klausimus. Tuo tarpu neatspėju to padaryti, nors esu atostogose. Bet atostogose daug dirbt negalima. Antra, ir čia turiu šį-tą atlikt, šį-tą pabaigt rašyt, redaguot ir tt.

Sveikata mano šlubuoja, bet da galiu dirbti, nors ne taip, kaip seniau kad galėjau dirbti.

Jei ne kasmetinės atostogos gana geros sąly-gose, kurias suteikia mūsų darbininkams valstybė, o ypatingai atsakomingsiems, seniesiems darbininkams ir darbo šturmotojams, tai bū-tų daug sunkiau išturėt. O dabar per atostog-as truputį paremontuoji organizmą, jis tru-pučių pasils, ir vėl gali dirbti.

Tiek šiam kartui. Daug labų dienų drau-gams, su kuriais kadaise teko dirbti.

Draugiškai sveikindamas, V. Kapsukas.

Kaukazas. Soči.”

Ir savo paskutiniame laiške, 5. XII. 34., d. Kapsukas nusiskundžia tolydžio mažėjančia savo sveikata, kuri trukdo jam toliau varyti visą eilę užsibrizėtų darbų:

“Dr. Kaškiaučiai.

Gerb. Drauge! Pirmiausia išreiškiu Jums ir Jūsų šeimynai gilią užuojautą dėl Jūsų duk-

ters tragiškos mirties.

Aš rengiausi Jums seniau parašyti, bet vis neatspėjau. Dabar esu poilsio name, tai bent laisžus rašau. Mano sveikata blogėja. Ypač blogai bloga paskutiniaisiais laikais su širdžia. Jau buvo keli rimti širdies priepuoliai. Mano darbingumas pradeda mažėti. Jei ne Sovietų sąlygos, senai jau aš būčiau krematoriume. O dabar da dirbu, nors nebegaliu jau taip dirbti, kaip seniau dirbdavau.

Jūs šį kartą aš vėl noriu kreiptis suuo-ju reikalu..."

Brangus, nuoširdus, atsidavęs darbuotojas!

Jam ir sveikatos blogėjimas skaudus ypač dėl to, kad jau nebeįstengia taip daug darbuotis, "darbingumas pradeda mažėti," "nėgali jau taip dirbti, kaip seniau dirbdavo"...

Sustingo širdinga, nenuoalsi ranka; sustojo plakusi didžiulė jautri širdis. Nebėra mūs didžiojo mokytojo, mūs vado, tikrojo draugo-komunaro.

Pasimokinkime iš jo darbų, sekime jo skais-tybų pavyzdį! Tęskime toliau, visi bendrai, jo ne-užbaigtus darbus! Vykdykite d. Kapsuko troš-kimus, jo didį idealą!

Priešai Apie Draugo V. Kapsuko Mirtį

Nudžiugo revoliucinio judėjimo priešai išgirdę žinią apie d. Vinco Kapsuko Mickevičiaus mirtį. Tiek kunigija, tiek tautininkai paleido savo liežu- vius niekinimui ir purvinimui to žmogaus, to revoliucionie-riaus, kuris visą savo gyvenimą atidavė kovai prieš netei- sybes, prieš skriaudas, už pri- spautuosius, už išnaudoja- muosius, už darbininkų ir var- gingųjų valstiečių, o podraug ir visos darbo žmonijos inte- resus. Džiaugėsi priešai Kapsu-ko mirtimi ne tikai per savo spaudą, bet ir susirinkimuos ir bažnyčiose. Paduosim čia ben- drą spaudos toną, parodytą mūsų priešų spaudoj. Chicagos kunigų "Draugas" rašė:

Kapsukas buvo darbštus ir ga- bus. Dieja, jis tą savo gabumą ir darbštumą panaudojo ne Dievo, bet šėtono garbei, ne tautos, bet jos amžinųjų priešų gerovei. Jis visą savo amžių pašventė kovai prieš tikėjimą ir patį Dievą. Savo raštais ir kalbomis griovė vi- są tą, kas mūsų tautoje yra gero, jis ardė jos vienybę, kurstė lietu- vius vienus prieš kitą. Jis buvo mūsų tautos išgama, Lietuvos valstybės išdavikas... ("Drau- gas" už vasario mėn. 20 d., 1935).

Apie tai, kad Kapsukas ken-

tėjo caro kalėjimuose ir kator- gose, kuomet kunigija puota- vo, padėdama caro valdžiai en- gi ti Lietuvos liaudį, kunigų laik- raštis neprisimena nei žodeliu! "Amerikos Lietuvis", "bepar- tyviškas" fašistinis laikraštėlis (už vas. mėn. 23 d.) rašo:

Kapsukas yra žinomas kaipo re- voliucionierius, kuris jau 1905 da- lyvavo sukilimuose prieš caro valdžią. Buvo už tai Sibiran iš- tremtas, 1916 metais atvyko Ame- rikon. Paskui — kilus Rusijos re- voliucijai, jis išvyko ten, kur ir dirbo prie Tarybų Sąjungos iki šiam laikui. Jis yra parašęs daug veikalų iš darbininkų judėjimo ir kovų su jų išnaudotojais.

Jis taipgi Didžiojo karo metu stovėjo Raudonosios Armijos prie- šakyje, kuomet Sovietų kariuome- nės vedė kovą su lenkais; buvo užėmus Vilnių ir norėjo Lietuvoje įvest Sovietinę tvarką. Tačiau Lietuvos tuometinė valdžia nesu- tikio su tokia propozicija ir vedė kovą prieš bolševikus už atsteigi- mą nepriklausomos Lietuvos. So- vietai Lietuvos nepriklausomybę pripažino ir jų kariuomenės pasi- traukė iš Vilniaus, palikdama jį Lietuvos kariuomenės žinioje. Tai buvo rugpjūčio 27-tą dieną, 1920 metais.

SLRKA organas "Garsas" pa- seka savo broliuką "Draugą" ir žeria panašiu klebonišku įnir- timu. Girdi, 1919 metais "su raudonųjų kareivių būriais jis

užplūdo Lietuvą. Pasitikėdamas ginklo pagalba užimt visą Lie- tuvą, jis pasiskelbė Lietuvos So- vietų Respublikos galva." Bet, esą, "Lietuvos liaudis tokio rau- donojo krikšto nepanorėjo ir naujus įsibrovėlius taip pat ginklo pagalba išmušė lauk..." Paposmaves dar kiek, "Garsas" šitaip baigia:

Taigi, nors Kapsukas yra lie- tuviškos kilmės, bet jis savo tau- tai patapo tik išgama. Jis jai mē- gino užnešti maskolišką kilpą net tada, kai ji pajutus atatinamą momentą pradėjo nuo savęs mē- tyt svetimos vergijos pančius. Kapsuko darbai gali gėrėtis tik aklai, apjauk Maskolijos vergai ir komunizmo garbintojai. ("Garsas" už vas. mėn. 25 d., 1935).

Ir "Garsas", kaip ir "Drau- gas", užslėpė nuo savo skaityto- jų tą faktą, kad Vincas Kapsu- kas buvo kovotojas prieš cariz- mą, kad jis buvo kankinamas caro kalėjimuose dėl kovos už Lietuvos darbo žmonių reika- lus! Ir "Garsas", kaip ir "Drau- gas", užtyli tai, jog toji caro valdžia, kuri Kapsuką kamavo kalėjimuose ir katorgose, Lietu- vos kunigams ir jų bičiuliams kabinėjo medalius, o pastarieji

meldėsi už caro sveikatą, saugojo jo viešpatavimą, išdavinėjo revolucionierius, malšina kramolą!

Fašistų „Dirva“ rašė:

Lietuvoje Kapsukas buvo pasikėsinęs padaryti tai, ką padarė komunistai Rusijoje: jisai 1918-19 metais pasikubino suverti Lietuvoje Sovietų valdžią ir skaitėsi komunistų carukas. Jeigu Lietuviai greitai nebūtų spėję nuo komunistų apsisvalyti, Kapsukas būtų pradėjęs skerdinė visų nekomunistinių lietuvių veikėjų. Bet kada lietuviai bolševikus pradėjo mušti, ir Prancūzai-Lenkai atmušė raudonąją armiją nuo Varšavos, Kapsukas palikęs savo Lietuvos „sovietus“ išdūmė į Rusiją. Jis ilgą laiką gyveno netoli Lietuvos rubežiais, tikėdamas komunistinio sukilimo Lietuvoje ir tykojo įsmukti į Lietuvą ir valdyti kaip Rusijos sovietų atstovas Lietuvoje. („Dirva“ už vas. 22 d., 1935).

Panašių tonu ir panašių „informacijų“ priplikė ir Grigaitis, rašydamas apie V. Kapsuko mirtį. Kad apmulkinti labiau savo pasekėjų, Grigaitis iš pradžių neva gražiai, švelniai pradeda savo tiradą, idant neakylus skaitytojas taip nematytų piktos Grigačio tulžies išsilejimo. Girdi:

Kapsuko asmenyje lietuvių visuomeninis judėjimas neteko vienos žymiausių figūrų. Jisai pradėjo vaidinti stambiają rolę slaptuose Lietuvos veikėjų rateliuose, turėdamas vos apie 20 metų amžiaus. Nuo pirmos Rusijos revoliucijos iki nepriklausomos Lietuvos įsikūrimo jo vardas buvo nuolat publikos akyse, kaipio vieno iš revoliucijos vadų...

Na, ir po to Grigaitis pradedą kirsti iš peties! „Galutinai subolševikėjęs“, rašo Grigaitis, „jisai (Kapsukas) tarnavo rusams, kartu su jais naikindamas „buržuizų“ pilietiniame kare; o paskui... jisai su Aleksa-Angariečiu atsivedė bolševikiškus pulkus į Lietuvą ir bandė joje ginklu paskleisti komunizmo „viera“. Bet girdi, neilgai Kapsukui teko Lietuvoj būti, „nes Lietuvos žmonės paėmė šluotą tiems naujiems kryžioakams ir išvijo juos lauk.“

Rašydamas vėliau, Grigaitis nesigailėjo dar bjauresnių išniekinimų tam didžiajam Lietuvos darbo žmonių reikalų gynėjui.

„Kitus mokinti Kapsukui, mat, sekėsi geriau, negu pačiam mokinintis...“ Arba: Kapsukas „galėjęs būtų pasidaryti diktatorium, jeigu aplinkybės būtų buvusios jam palankesnės...“ Karpavičiaus logika, kunigų žodžiais, Grigaitis manė atsimokėsiš dabar tam, kuris gyven-damas Jungtinėse Valstijose pradėjo kovą prieš social-patriotizmą ir po draug, žinoma, prieš Grigaitį!

Kur kas švariau (daugelio nuostabai) apie Kapsuką atsiliepię „Keleivis.“ Vasario 27 d. tas laikraštis stojo į polemiką su kunigų „Draugu.“ Pacitavęs pradžioj šio straipsnio mūsų paminėtą „Draugo“ citatą, „Keleivis“ šitaip drožia:

„Draugas“ vadina Kapsuką „valstybės išdaviku“ neteisingai, nes Lietuvos valstybės tuomet da-nebuvo. Jis stengėsi ją sukurti. Tuo tikslu jis buvo sudaręs Vilniuje ir „Revoliucinė Darbininkų Tarybą“, kuriai pritarė net daugelis tuomet buvusių Vilniuje lietuvių inteligentų... Taigi Kapsukas negalėjo būti išdaviku to, ko dar ant svieto nebuvo.

O jeigu klerikalai iš „Draugo“ kompanijos vadina Kapsuką „išdaviku“ dėl to, kad jis norėjo priglauti Lietuvą prie revoliucinės Rusijos, tai kaip gi tuomet pavadin-ti vyskupą Karevičių, kuris va-žinėjoji pas generolą Ludendorfą ir prašė, kad prijungtų Lietuvą prie kaizerinės Vokietijos?

Tiesa, ir „Keleivis“ vėliau su-randa, kad Kapsukas „viską“ emė karštai ir griežtai, ir daž-nai išeidavo į kraštutinybes.“ Esą, jis „nuolatos keldavo vaidus Lietuvos Socialdemokratų Partijoj ir atvažinęs Ameri- kon sukiršino Lietuvių Socialis- tų Sąjungą (Sukėlė LSS narius darbininkus prieš social-patriotus tokius, kaip „Keleivio“ re- daktoriai!—*šv.* Redakcija.). Nėra abejonės, kad jis daryda-vo tai gerais norais, bet rezul- tatai būdavo negeistini.“

„Kapsukas buvo įvarejęs didelį kinkų drebėjimą Lietuvos pra- baščiams ir dvarininkams,“ ra- šo toliau „Keleivis.“ Pažymėjęs apie tai, kaip „Kapsuko organi- zuoti bolševikų būriai“ 1919 me- tais, sausio 5 dieną užėmė Vil- nių ir paskelbė Sovietų valdžią, minėtas savaitraštis toliau rašo:

Kapsukui vadovaujant, Darbi- ninkų Taryba tuoj išleido manifes- tą, pranešdama visiems Lietuvos gyventojams, kad visa šalies ad- ministracija pereina į darbininkų, bežemių ir mažžemių ūkininkų rankas; kad „Kaizerinė Taryba,“ tai yra, „Lietuvos Taryba,“ skai- tosi jau nuversta ir visi jos išlei- ti įstatymai netenka galios; kad visos dvarų ir klebonijų žemės pereina Lietuvos darbininkų nuo- savybėn; kad visi Lietuvos fabri- kai, geležinkeliai ir bankai taip- gi lieka darbo žmonių savastis; kad visos beturčių skolos, kokios prigulėjo bankininkams, dvaro- niams ir kunigams, nuo šiol pa- naikinamos, ir kad visoj Lietuvoj įvedama 8 valandų darbo diena.

Nusigandę klebonai ir dvar- ponai pradėjo įieškoti sau pagal- bos užsieniuose. Jie siuntė savo atstovus Švedijon, Lenkijon ir ki- tur. Ir vėliau buvo sakoma, kad pildydami Lietuvos klebonų ir dvarponų prašymą, lenkai ir at- siuntė Vilniun Želigovskį.

Nors piktai, su pašai-pa, ta- čiaus vis tik „Keleivis“ trupu- tėlį daugiau doros turėjo Kap- suko mirties minėjimo atžvil- giu, negu jo vieminčiai „Nau- jienose.“

Buvo laikraščių, kurie draugo Kapsuko mirtį atsimėjo triju- keturių eilučių žinute! Toku pasirodė ir SLA organas „Tėvy- nė.“ Tai, žinoma, parodo jų redaktorių nemokėjamą įvertin- ti svarbių gyvenimo įvykių.

Bendrai, kaip kiekviename svarbesniame gyvenimo reiški- nyj, taip ir šičia, Kapsuko mirties minėjimo proga, tuojau pa- sireiškė griežtas pasidalinimas: komunistinė spauda, komunis- tams pritaria darbo žmonės liū- dėjo ir atatininkam įvertino V. Kapsuko darbus, o kuniginė, fa- šistinė ir socialistinės „Naujie- nos“ sudarė bendrą frontą jo puolimui ir niekinimui.

Pietuose--Dixie Srityje

MARTIN BANK

Jau buvo po vidurnakčio. Kerosininė lempa, pusiau apšvietusi bakužę, tapo užgesinta. Susirinkimas užsibaigė, ir valstiečiai, susirinkę iš keleto mylių apielinkės, vienas paskui kitą išėjo.

Lauke, netoli durų, stovėjo sargas, drūčiai laikydamas savo rankoj šautuvą ir akimis žvelgdamas į tamsą.

Tai buvo Alabamoje, netoli Camp Hill, kur vos keli mėnesiai buvo prabėgę nuo nūžudymo Ralpho Gray, negro, javų auginimo pusininko, už tai, kad jis įstojo unijon. Jie turėjo būti atsargūs.

Biednieji valstiečiai ir javų auginimo pusininkai Alabamoje buvo giliai prasiskolinę. Jie praradinėjo ir namus ir ūkius. Kiekvienais metais jie labiau pasivergė darban ir kiekvienais metais jų skolos didėjo. Jie norėjo kovoti už augštesnes kainas. Sunkių jų darbu žemvaldžiai krovėsi pinigų. Ūkininkas, kornų auginiojas, buvo priverstas parduoti kornus po 25 centus, o jo žemvaldis už tą patį kiekį gaudavo net 90 centų. Delei šito, ką tik užsibaigusiam susirinkime, ūkininkas Lawsonas pareiškė:

—Mūs unija turi kovoti, kad gavus daugiau mokesties už mūsų kornus. Jei mes nekovosim, mes ir mūs kūdikiai turėsime badauti, norėdami atsisteisti bent nuošimčius už skolas ant mūsų namų.

Ūkininkas Lawsonas išėjo iš bakužės paskutiniu. Jis patraukė skersai ganyklą ir dasivijo Russel James, javų auginimo pusininką, artimą kaimyną. Jiedviem iki namų buvo 6 mylios.

Naktį buvo tiršta ūkas. Pakol parėjo namon, Lawson marškiniai net peršlapo. Toji šešių mylių kelionė pavargino jį nes nuo ausros visą karštą dieną buvo dirbęs lauke be poilsio. Jis per daug buvo pavargęs, kad nusirengti. Krito lovon ir drūčiai užmerkė akis. Bet jis neužmigo. Tos mintys nedavė jam nurimti. Kartais, rodėsi, jo lūpos tik sukrutės ir pradės vėrztis žodžiai. Jis bandė kai kuriuos išsireikškimus, kalbėtus susirinkime, pasiūlyti atnaitiniais. Jo mintis atgabeleno sakinį, kuris prasiveržė pro jo lūpas:

—Tiktai tvirta unija gali kovoti prieš žmogžudžius.

* * *

Lawsonas, gulėdamas savo žemutinėje lovoje,

vartėsi nuo vieno šono ant kito. Jis susuko pagalvę į kamuolį, kad aukščiau pasikėlus savo galvą. Tuo būdu jis per langą galėjo matyti platesnį savo ūkės reginį. Dangus buvo nutvines skaidriomis žvaigždėmis. Lauko žiogeliai laikė vienodą melodiją. Tyras vėjelis šukavo gluosnio šakas. Lawsono akys bėgo nuo vieno ūkės reginio į kitą. Staiga jo akys įžvelgė ugnies šmėkštelėjimą jo daržinėje. Tas šmėkštelėjimas, tartum skridęs ugniavabzdys, užgeso. Lawsonas pašoko ir pasigriebė šautuvą. Imdamas šautuvą, jis pamanė apie uniją ir apie nužudytąjį Ralph Gray. Jis išsitiesė, o jo aukšta figura, tartum koks debesis, sujudėjo kambaryje.

Mediniai trepai, vedantį į virtuvę, subraškėjo po Lawsono kojomis. Vielinės durys atsidarė į taką, vedantį pakalnėn į raudoną daržinę. Lawsonas tvirtai laikydamas atgręžtą į daržinę šautuvą, nuėjo pakalnėn...

Tyras baltas mėnulis buvo aukštai iškilęs. Vėsus vėjas šukavo kornus.

Ant žemės prie daržinės durų Lawsonas rado nulaužtą užraktą. Durys buvo dalinai atdaros. Tvirtai laikydamas šautuvą, Lawsonas paspyrė atidarymui duris ir suuko:

—Nešdinkis lauk, prakeiktasis, o jei ne—šausiu!

Niekas iš tamsios daržinės neatsiliepė. Bet Lawsonas gerai suprato, jog turėjo ten kas nors būti. Jis matė, jis buvo tikras, jog per miegrūmio langą matė daržinėj šviesą. Stovėdamas tiesiog durų viduryj, jis dar sykį suuko:

—Nešdinkis, arba aš šausiu į šieną!

Jo tvirtas balsas suskambėjo daržinėj. Bet tamsa, tarytum, tik nusižiovavo ir vėl buvo tyla. Už trejetos sekundų buvo paleistas šūvis tiesiog šienan. Šovinis suskambio ir suaidėjo.

—Na, ar tu eini?—Piktai šaukė Lawsonas. Gi iš daržinės kampo, netoli stovinčio vežimo, pasigirdo šlamėsis ir balsas:

—Einu, pone.

Ūkininkas pažengė atgal į mėnulio šviesą, ant žolės, ir nuleido šautuvą.

—Na, išeik čionai!—suriko.

Iširengusi valkais, žema ir plona, išrodanti nervuota žmogysta pasirodė tarpduryj. Prisiartinus, Lawsonas pamatė ją esant negru bernai-

čiu apie šešiolikos metų amžiaus.

—Na, ir ką tu šioj valandoj darai šicia, vaiki-ne?—suriko Lawsonas. Jo balsas tarškėjo, kaip automobilio dūmleidis.

* * *

Negrukas stengėsi aiškinti, skubiai kalbėdamas. Bet jis nebuvo tikras savo likimu. Šis ūkininkas, mat, irgi baltas žmogus. Jo mintys painiojosi. Jo akys žvelgė giliai į ūkininko veidą, paskui — į šautuvą. Pastebėjęs, kad Lawsonas laiko šautuvą tik viena ranka, ir vamzdį nuleistą beveik iki žemei, jis aprimo.

—Prašau, pone, — tarė į Lawsoną, —aš neturėjau jokio blogo tikslu slėpdamasis į jūsų daržinę.—Ir taip greit, kaip tik liežuvis gali suspėti varteliotis, jis apsakė Lawsonui priežastį, delei kurios jis pabėgo nuo savo balto pono ūkės.

—Per septynis mėnesius jis nemokėjo man algos. Man pasidarė pikta. Aš sakiau, kad jis apmokėtų. Mano motinai reikia pinigų. Ji serga. Ponas įdūko. Jis vadino mane "purvinu negeriu". Aš supykau. Jis užgavo mane. Ir aš pabėgau. Aš turėjau pabėgti. Jis norėjo nulinčiuoti mane.

Vieškeliu pasimatė automobilių šviesos, tarytum švytuojančios dangų.

—Štai jie atvyksta!

—Bėk,—tarė jam ūkininkas.—Lįsk į stubos sklepą.

Lawsonas, su negruku šale, bėgte nubėgo taku stubos link. Abu nusisuko mažesnės stubos užpakalin, ir Lawsonas atkabino sklepo duris. Įsi-skubino vaikėžas sklepan ir nulindo į drėgną tamsų kampą, kur stovėjo bačkos obuolių giros. Kvėpavo jis skubiai ir gausiai, ir, susilenkęs, tarsį paslėpė save savo kaulėtuose keliuose.

—Dabar užsilaikyk tykiai,—pašnibždomis pratarė ūkininkas. Paskui, jis uždarė ir užrakino duris.

Automobiliai užė-važiavo smarkiai. Penki automobiliai sustojo. Pasirodė vyrai nešini virves ir belaikį rankose gatavai prirengtus darban revolverius ir šautuvus. Tai buvo būrys turtingų ūkininkų ir pirklių iš miesto. Jie žvalgėsi ir šniukštino aplinkui, tartum būrys kraujo trokštančių gončų. Kai kurie iš jų storais pagaliais rankose badinėjo ten esančius krūmus, jieškodami jaunuolio negro, reikalavusio savo algos. Būrio vadas buvo Red Randall, nejudinamos nuosavybės žmogus. Jis įsakė vyrams stovėti netoli kelių, o pats su dviem kitais nuėjo į Lawsono stubą.

* * *

Jie rado Lawsoną ant gongkelio atsirėmusį į turėklį ir berūkantį pypkę.

—Kas yra, Randallai?—paklausė Lawsonas švelniai.

—Na-gi, Lawsonai, ar tu negirdėjai? Willio "nigeris" šį vakarą užpuolė jauną moterį iš miesto. Jo vardas Len Hawks. Nematei jį? Jis bėgo į šitą pusę.

Lawsonas pasirodė labai mažai sujdomintas Randallo kalba. Jis elgėsi taip ramiai, kaip tarytum lošdamas šaškomis.

—Nemačiau čionai nieko. Ne šiuo nakties laiku,—atsakė.

—O ką pats, Lawsonai, šiuo nakties laiku veikti?—įtariančiai žvelgdamas tarė Randallas.

—Na...—nutęsė Lawsonas.

—Iš kur čia praskambėjo šoviny, kurį mes girdėjome kelyje. Atrodė, kad tai buvo nuo čia,—įsikišo vienas Ranello vyrų.

Lawsonas, nepajudintas klausimu, patraukė dūmą. Paskui, paleidęs dūmų kamuolį, švelniai pratarė:

—O, tas šoviny. Tai buvo prakeiktam vištvanagiui, kuris kelia peklą mano vištoms. Kad bent būčiau pataikęs. Jis man pastaruoju laiku ir miegą truko.

Randalas nekantravo. Jam norėjosi rėkti prieš tokį šaltą Lawsono nuotaiką. Jis matė stovintį žmogų, baltaveidį žmogų, kuris akivaizdoje šitokio bjauraus prasižengimo, galimo tik pietuose, stovi taip ramus, kaip karvė. Šitokių laiku jis tenkinasi kalba apie vištas ir miegą.

—Eikime,—tarė Randallas į savo vyrus.—Nėra laiko baikoms.

Jie apsigrižo ir beeinant Randallas prakošė: —Aš visuomet sakydavau, kad Lawsonas yra stebėtinas, prakeiktai stebėtinas.

* * *

Lawsono kalba tamsoj, jie malonus balsas, gabelo negruku Lawksui gerą jausmą. Hawks ir pirma yra susitikęs baltaveidžius, kurie elgėsi su juo gerai. Bet nė vienas nekalbėjo į jį taip, kaip dabar kalba į jį ūkininkas Lawsonas. Kiti baltveidžiai, jei jie nebuvo samdytojai, buvo su juo draugingi tik kartais. Bet jis neatjautė jų draugingumo tada tiek, kiek jis jautė dabar. Lawsonas išgelbėjo jo gyvastį. Lawsonas vadino jį šuniui ir kalbėjo į jį kaip tėvas.

Len Hawks stebėjosi. Jam tatau buvo taip nauja, taip nepaprasta.

—Dabar, sūnau,—tarė Lawsonas,—aš žinau, jog tu stebiesi, kodėl aš neleidžiau tiems lyn-

čiutojams pasiimti tave. Prižadai aiški. Aš neapkenčiu lynčiutojų taip lygiai, kaip ir jūsų žmonės. Jie pavergia ir baudžia, ir badina jumis taip pat lygiai, kaip ir mus biednus baltveidžius.

Lawsonas ruošėsi pasakyti ką tai daugiau. Jis mąstė apie Randallo kaltinimą prieš šį jaunuolį, kuris dirbo, kad užlaikyti savo motiną. Jam darėsi kartu.

—Ir aš netikiu, kad bent vienas jų būtų įsitikinęs apie neva žaginimus, sūnau. Aš žinau, kad jie tatau tik kalba. Tai daroma, kad skleidus mummyse neapykantą prieš jus. Kad palaičius jumis neva žemesniais. Kad palaikius rasinę neapykantą. Žemvaldžiai neapkenčia juodveidžių. Bet jie neapkenčia jūsų vyriausią delto, kad jūs biedni. Tu esi dar jaunas ir, gal būt, dar nesupranti to viso. Bet neužilgo suprasi. Mes reikalingi vieni kitiems, turime eiti išvien, kad turėtume jėgą. Nes ateis diena, kada mes turėsime ištotti prieš lynčiutojus. Dabar aš užjaučiu bile vieną, kuris išstoja prieš kėsini-mąsi paminti jį. Man smagu, kad ir tu pasirodei darbdaviui nepakenčias vergijos. Tačiau, yra dar naujas kovos būdas, Hawksai. Delei šito

aš priklausau unijon. Delei šito—tavo rasė ir mano rasė eina išvien. Žinai, sūnau, kas yra unija? Ne? Tu dar jaunas. Na, leisk man pasakyti...

Ir Lawsonas jam pasakė. Jis atsargiai išaiškino jam viską. Jo kalbos žodžiai buvo labai nepaprasti jaunuoliui. Bet Hawksui patiko tie žodžiai. Jis įrodė tatau nuolatinį galvos lingavimu sutikimui, ir dažnu atsiliepimu: “Tai tiesa,” “tai gerai”, “aš tikrai tai padarysiu.” Lawsonas kalbėjo jam valandas laiko, pakol jaunuoliui prisiėjo atsiskirti.

Saulė jau buvo pilnoj aukštumoje, jau netoli pusdienio. Arkliai dar tebebuvo kūtėje. Dalinai pradėtoje arti dirvoje gulėjo neįkintytas plūgas. Lawsonas turėjo būti darbe jau kelios valandos prieš tai. Bet jis, vieton to, buvo lovoje, net ir kurpių nenusiavęs, miegojo giliu, kietu miegu. Visas ūkis išrodė snaudžiančiu.

Len Hawks buvo prekių traukiny, važiavo namon pas motiną. Širdyje jis vežėsi žinią savo rasės žmonėms. Žinią, kurią jam pereiną naktį suteikė biednas baltveidis ūkininkas.

Išvertė St. Jasilionis.

Kareivis ant Sargybos

(Pagal P. Orišingą)

Galingas ošia ažuolas
Prie Nemuno plataus,—
Kareivis stovi, saugoja
Ant pakrančio stataus.

Šalta naktelė rudenio,—
Jis apsiaustas menkai...
Šaudyklė ant pagatavo,—
Sargyba—ne juokai.

Sakyk, platusis Nemune,
Kur bėgi, srioveni?
Sakyk, kareivi jaunasai,
Ką saugai, ką gini?

Oi, motinėle tėviške,
Gal papročiu senu,
Palocių priešą kruviną—
Budelį aš ginu...

Tave retežiais apkalė,
Apkaustė aklinau...
Nutrenkt tą jungą amžiną!
O kaip? Pati žinai!

Platus bujoja ažuolas
Virš Nemuno krantų,
Kareivis kovai rengiasi
Tamsoj rudens naktų...

Jonas Kaškaitis.

Kas Yra Imperializmas

V. ANDRULIS

Žodis imperializmas daugiau pradėta naudoti ekonominėje ir politinėje literatūroje po Ispanijos-Amerikos karo ir po Anglijos-Burų karo 1898, 1899 ir 1902 metais.

Žodis imperializmas paeina iš lotynų žodžio *imperare*, reiškia valdyti. Dabar betgi jis turi platesnę prasmę.

Daugiau žodį imperializmas pradėjo naudoti anglų ekonomistas J. A. Holson. Jis tuo vardu išleido kurinį 1902 metais. 1910 metais Austrijos socialistas, vėliau skaitomas tarp Vokietijos socialdemokratų teoretiku, Rudolf Hilferding, parašė knygą "Finansinis Kapitalas" (Das Finanzkapital), irgi jau priimdamas tą žodį, plačiai jį naudodamas.

Socialdemokratų kongresai Chemnice ir Bazely savo rezoliucijos naudojo jį. Pradėjo jį naudoti ir daugelis žurnalų bei laikraščių.

Kas gi yra imperializmas?

Imperializmas yra specialis laipsnis kapitalizmo, arba paskutinis laipsnis kapitalizmo.

Imperializmas yra monopolinis kapitalizmas, o tai reiškia tokis kapitalizmo laipsnis, kur turtai suimta į mažo skaičiaus žmonių ar korporacijų rankas.

Imperializmas yra skirtingas kapitalizmo laipsnis tuomi, kad kuomet pradžioje ir vėliau kapitalizmo augimo, kompeticija, varžytinė yra pamatinė kapitalizmo ypatybė, tai pamatinė imperializmo ypatybė yra monopolija, naikinimas kompeticijos.

Žemesniam kapitalizmo laipsnyje kompeticija tarp skirtingų grupių produkcijoje yra pamatinė ypatybė, imperialistiniame

kapitalizmo laipsnyje stambūs savininkai, stambios grupės suryja smulkesnius, smulkia skale produkcija naikinama.

Leninas sako:

"Jei reiktų duoti trumpiausią galimą imperializmo apsklembimą, turėtume sakyti jog imperializmas yra monopolistinis laipsnis kapitalizmo."

Pačios svarbiosios imperializmo ypatybės, sako Leninas, yra šios:

1. *Produkcijos ir kapitalo koncentracija, išsivystymas iki tokio laipsnio, kuriame susidaro monopolijos, vaidinančios sprendžiamą rolę ekonominiame gyvenime.*

2. *Sujungimas bankinio kapitalo su industriniu kapitalu ir sudarymas finansinės oligarchijos, pagrindu "finansinio kapitalo."*

3. *Eksportavimas (užsieninė išvežimas) kapitalo, vietoj eksportavimo prekių (tavarų), tampa ypač svarbiu daiktu.*

4. *Susidaro tarptautinės kapitalistų sąjungos, kombinatai, pasidalinimui pasaulio.*

5. *Teritorinis pasaulio pasidalinimas didžiųjų kapitalistinių valstybių galutinai pavedamas.*

Tokios yra pamatinės imperializmo ypatybės. Sudėjus jas krūvon turime pilną imperializmo apsklembimą.

Galbūt reikia paaiškinti kas yra finansinis kapitalas, kaip kapitalas eksportuojama, kaip ir susidarius kapitalistų sąjunga ir vistiek eina kova tarp skirtingų kapitalistinių interesų.

Finansinis ar bankinis kapitalas yra pinigai bankuose—pi-

nigai, kurie skolinami pelnui.

Industrinis kapitalas yra įdėliai į industrijas-fabrikus, mainas ir tt.

Amerikos finansinis ir industrinis kapitalas vis daugiau jungiama krūvon. Yra tačiaus ir atskirų grupių. Naturalu, tarp jų eina kova.

Kapitalo eksportavimas eina skolinimu pinigų kitom šalim, įdėjimu į ten į įvairias industrijas. Amerikos imperializmas tuo ypač pasižymėjo po karui.

Kartais kapitalistai net ir prievarta skolina pinigus, kad pasivergti šalį. Pavyzdį tam geriausią turime iš Amerikos imperializmo pasielgimo su Nicaragua. Ten tiesiog įbrukta "paskola", kad valdyti šalį.

Skolinant ar įdėliojant kapitalą pasidaroma tokios sąlygos, kad šalis patenka pilnon "skolintojų" kontrolėn.

Amerikos imperializmas po karo delto įsivyravo, kad galėjo eksportuoti kapitalą, kuomet Anglijos imperializmas negalėjo, ar mažai galėjo.

Kapitalistų tarptautinės sąjungos, ar kombinatai, sudaro taip: Morgano bankai, pavyzdžiui, turi sąjungininkus Anglijoje ir kitose šalyse. Amunicijos trustas keliose šalyse susijungęs. Panašiai metalo ir kiti interesai.

Kovos tarp kapitalistinių interesų eina taip:

Tarp skirtingų trustų, kombinatų, kurie varžosi už pelnus, už išnaudojimą.

Tarp skirtingų grupių kapitalistų vienos ir kitos šalies.

Tarp skirtingų kapitalistinių grupių vienoj šaly.

Skirtingi kombinatai varžo-

si už persidalinimą pasaulio. Jiems dažnai nedaro skirtumo kaip rubežiai nustatyta, jei tik jų interesams pelninga, nes tuos interesus turi ne vienoj šaly.

Skirtingiems vienos ir kitos šalies kapitalistiniams interesams labai svarbu rubežių nustatymas, nes nesusijungs su kitų šalių kapitalistais.

Skirtingiems interesams toj pačioj šalyj svarbu kuri grupė turi daugiau įtekės valdžioj, kurie turi daugiau privilegijų išnaudoti darbininkus, grobt rinkas, pelnytis valdžios pagelba, kartais ir jos kontraktais ir tt.

Pavyzdžiui, tarp General Motors ir Fordų eina kova už automobilių rinkas. O kad pirmieji turi daugiau įtekės valdžioj, tai Fordai gavo kelis smūgius. Kada valdžia uždarė bankus Michigan valstijoje, Fordai, sakoma, prakišo apie \$40,000,000.

Didžiausios imperialistinės šalys yra šios:

Jungtinės Valstijos—valdo kolonijas apie 14,000,000 žmonių Pacifiko ir Atlantiko salose, taipgi kontroliuoja per savo kapitalo eksportą daugiau dešimts iš visų 20-ties respublikų pietinės ir centralinės Amerikos. Turi didelės įtekės Kanadoj, nes daug kapitalo įdėta. Siekia taipgi Europon, Azijon ir Afrikon.

Anglija—valdo viso apie 400,000,000 žmonių kolonijose ir dominijose; vien Indijoj 350,000,000; turi kolonijas veik visose svieto dalyse.

Francija—turi virš 60,000,000 žmonių kolonijose, daugiausia Afrikoj ir Indo-Kinijoje.

Japonija—pavergus Korėją su 20,000,000 žmonių, Mandžuriją apie 30,000,000 žmonių; taipgi Formosa salą; Wake ir kelias mažesnes salas Pacifike.

Paskui seka Italija, kuri taip

jau pavergus Afrikoj kolonijas ir kontrolę Austrijoj.

Prieš karą Vokietija turėjo dideles kolonijas Afrikoj ir Kinijoje, bet po karo neteko jų. Vokietijos imperializmas dabar ant žutbūt nori atsigriebti ir rengiasi prie karo.

Reikia pažymėti, kad imperializmas yra tokis kapitalizmo laipsnis, kur kapitalizmas jau nesivysto aukščiau, bet puola žemyn. Delto imperializmas, galima sakyti, yra paskutinis laipsnis kapitalizmo.

"Imperializmas yra tokis kapitalizmo išsivystymo laipsnis, kuriame viešpatauja monopolijos ir finansinis kapitalas; kuriame kapitalo eksportavimas įgija pirmąsias svarbas; kuriame tarptautiniai trustai pradedą pasaulio pasidalinimą, ir kuriame didžios kapitalistinės valdžios baigia visos žemės teritorijų pasidalinimą" (Lenino—"Imperializmas").).

Karo Gandai

Tebeina gandai,
Kad žvanga ginklai,
Parako dūmai ims dvokti.
Buržujai, matai,
Planuoja slapčiai
Šalį Sovietų užgrobt.

Jie dirba nuodus,
Torpėdas, durklus,
Manevrai vyksta plačiai.
Ginkluoja nuožmius
Fašistų būrius,—
Šnypščia, tarytum žalčiai.

Lai drįsta tiktai
Veltėdžiai, tranai,
Žemėn Sovietų įžengt:
Raudoni sargai
Rikiuojas rimtai
Jėga perkūniška trenkt!

Pranas Kartus.

Kom. Partijos Nauja Politika Darbo Unijų Judėjime

A. B.

“Pamatinis Komunistų Partijos uždavinys unijinės darbuotės dirvoje,” sako rezoliucija Partijos Centralinio Komiteto praplėsto susirinkimo, kuris įvyko sausio 15-18 dienomis, 1935 m., “turėtų būti veikimas viduje Amerikos Darbo Federacijos unijų, kad galėtume energingai ir nenuilstančiai telkti jų narių mases ir ištisas darbo unijas apgynimui kasdieninių reikalų, vadovybei streikuose, pravedant klasių kovos politiką darbo unijose.” Bet metai du trys atgal Komunistų Partijos unijinės darbuotės centras buvo organizavime neorganizuotų darbininkų į naujas revoliucines unijas. Vadinasi, čionai metasi į akį griežtas partijos politikos ir taktikos pamainymas, arba persilaužimas.

Kodel šis politikos keitimas įvyko? Kokios sąlygos mūsų revoliucinę partiją privedė prie šio žygio?

Komunistų Partijos prieštai iš oportunistų kempės bando partijos vadovybę diskredituoti. Matote, sako jie, partijos vadovybė su savo revoliucinėmis unijomis skulpo, buvo kušla, nenumatė klasių kovos eigos ir tt. Lai jie tiesijasi: jų visa veikla nukreipta prieš revoliucinę partiją. Bet lietuviams darbininkams rūpi kas kita: jie nori Komunistų Partijos politiką supaprasti ir praveisti gyveniman. Jiems rūpi savo politinės partijos tvirtinimas ir budavojimas.

Pirmiausia atsakysime į klausimą: kodel 1928 metais buvo pradėta organizuoti naujos revoliucinės darbo unijos? Buvo

dvi pamatinės priežastys. Pirmia: senosios reformistinės unijos, tai yra, Amerikos Darbo Federacijos unijos Green ir Woll vadovybėje, taip nusmuko nariais, jog daugelio jų tiktai skeletonai buvo likę. Net galimgiausia iš jų, būtent United Mine Workers of America buvo visai pakrikus minkštosios anglies pramonėje. Tuo tarpu tose sudžiūvusiose unijose viešpatavo stačiai negirdėtas teroras prieš visus kairesnius darbininkus—be jokios atodairios buvo taškomi iš jų laukan komunistai ir šiaip klasiniai sąmoningi darbininkai.

Antra, Komunistų Partija gi visados buvo ir šiandien yra tonusistatymo, kad dirbti masėse ir kad organizuoti neorganizuotus darbininkus organizuoti: į senas unijas, kuriose nėra vietos kairesiems darbininkams ir kurių vadai stačiai atsisako atidaryti duris milionams nelavintų darbininkų, ar į naujas darbo unijas ir parodyti senųjų unijų biurokratams ir valdančiam klasei, kad darbininkų klasė nestovės rankas susinėrus ir nuleidus? Pasirinkta paskutinis kelias. Naujos unijos pradėjo kurtis beveik visose pramonėse. Užvirė darbininkų kovos už duoną ir prieš nedarbą.

Visų pirma, naujos unijos parodė, kad galima darbininkus suorganizuoti net krizio metu. Antra, jos išgąsdino ne tik valdžią ir bosus, bet taip pat senųjų darbo unijų biurokratus. Pir-

miau jie rėkė: kodel jūs, komunistai, neorganizuojate savų unijų, ko jūs laikotės įsikibę į “mūsų” unijas. O po 1929 metų jie pradėjo karą prieš naujas unijas ir šaukė į bosus ir valdžią: susivienykime, padėkite mums kovoti prieš komunistus ir jų vadovaujamas darbo unijas! Taip pat biurokratai pradėjo kalbėti ir tam tikrų žygių griebtis, kad traukti neorganizuotus darbininkus į reformistines darbo unijas. Rooseveltui atsikrausčius į Baltąjį Namą ir įvedus “Naują Dalybą” (NRA), padėtis radikališkai persimainė. Pavyzdžiui, minkštosios anglies pramonėje Ohio valstijoje ir Pensilvanijoje aplinkui Pittsburghą, kur Nacionalė Mainierių Unija buvo kietai prigijus ir vedė didvyriškus streikus, bosai atvirai pasišaukė United Mine Workers of America vadus (John L. Lewis) gelbėti juos nuo revoliucinės unijos ir jos vedamų streikų. Rooseveltas prižadėjo darbininkams laisvę organizuotis, jeigu tik jie organizuosis į “pagerbtas” Amerikos Darbo Federacijos unijas.

Su 1933 metais visa situacija buvo kitokia. Pasirodė suvienytas bendras frontas bosų, valdžios ir Darbo Federacijos biurokratų prieš komunistus ir naujas unijas. Senosios darbo unijos staiga, daugelyje atsitikimų, vėl virto masinėmis organizacijomis. Šiek tiek atslugo ir teroras prieš kairiuosius unijistus tose organizacijose. Naujoms unijoms ir Komunistų Partijai priklauso kreditas už

atidarymą senųjų unijų durų keliams milijonams naujų narių. Tuo patim kartu toms naujosios unijos pasidarė nebegalimu atsilaikyti prieš anas spėkas. Neigi Komunistų Partijai beliko išroškavimo laikytis senos strategijos. Ji laikosi seno obalsio: *į mases ir su masėmis*. Jeigu senosiose unijose, dėl virš išdėstytų priežasčių, atsirado plačios darbininkų masės, Komunistų Partija maino savo taktiką ir sako: Viena pramonė, viena darbo unija; senas ir naujas unijas reikia suvienyti. Minėtoji praplėsto susirinkimo rezoliucijoje skaitome:

"Amerikos Jungtinių Valstijų Komunistų Partija turi pati imti iniciatyvą, tai yra, pirmutinė būti kovoje už darbo unijų vienybę, už industrinį jų subdovojimą, už organizavimą neorganizuotų darbininkų ir už unijų suliejimą krūvon pagrindais unijinės demokratijos, už savivaldybę įvairių unijų viduriniuose jų reikaluose, laikantis, tačiau, rėmuose bendro priklausymo prie Amerikos Darbo Federacijos." Išeinant iš to, naujos unijos, komunistų vadovybėje, augštai iškėlė darbo unijų vienybės obalsį, oficialiai siūlydamos vienybės planus senosioms unijoms jų atatinamose pramonėse. Šiuos žodžius rašant, vienose pramonėse toks apvienijimas jau pravaistas gyveniman (pav., čeverykų siuvinimo pramonėje, kai kuriose vietose audimo pramonėje ir tt.), o kitose pramonėse tebeina apvienijimo procesas. Kelios revoliucinės unijos tebegyvuoja nepriklausomai (pav., kailiasiuvių unija, metalo darbininkų unija ir tt.) ir veda kovą už unijų vienybę.

Oportunistų (renegatų) užmetimas, kad Komunistų Partija buvo apleidus senąsias uni-

jas arba atsisakius jose veikti nuo 1928 metų iki 1934 metų yra, žinoma, grynas melas. Net tuo laiku, kuomet prasidėjo organizavimas naujų unijų, partija visados veikė senose unijose ir revoliucionizavo darbininkus. Niekur ir niekadoms Komunistų Partija nepatarė darbininkams apleisti senąsias unijas.

Einanč nauja kryptim, likvidavosi Darbo Unijų Vienybės Lyga. Jinai susidėjo iš revoliucinių unijų ir kairiojo sparno senosiose unijose. Komunistų Partija apšvietos ir kovos **d a r b ą** unijose ves pagelba savo frakciją, kad laimėjus organizuotus darbininkus prieš kapitalistus ir jų valdžią. Buvimas centralizuotos organizacijos, kaip Darbo Unijų Vienybės Lyga, duodavo progą Darbo Feder. biurokratams demagogiškai, veidmainiškai apgaudinėti eilinius narius, įkalbant jiems, kad Lyga yra "dualinė" unija, pasistačius už tikslą senas unijas sugriauti. Kiekviena organizacija yra darbininkų įrankis atsiekimui tam tikro tikslo. Kuomet tas įrankis pasidaro nebesekmingas, darbininkai padeda jį į šalį. Komunistų Partijos nebijo mainyti savo taktiką naujose sąlygose, neigi padėti į šalį senus kovos įrankius.

Reikia, toliau, pasakyti, kad su mainymu organizacinės taktikos darbo unijų politikoje eina ranka rankon mainymas agitacijos pobūdžio. Centralinio Komiteto rezoliucijoje skaitome: "Mūsų kalbos tonas spaudoje, kas liečia Amerikos Darbo Federaciją, turi būti permainingas — įtikinančiai kritikuoti ir numaskuoti atžagareiviškus Darbo Federacijos vadus eiliniams josios n a r i a m s, taipgi kalbėti apie Amerikos Darbo Federacijos lokalus ir unijas, kai-

po apie masines darbininkų organizacijas, kuriose mes vedame kovą, idant patraukt masės prie revoliucinės kovos, įtraukiant visus teisingus viršininkus, kovojant už mūsų įtaką, už laimėjamą viršininkystės vietų unijose, ir būti patiems prisirengus imti ant savęs atsakomybę už jų darbą."

Antra, komunistai negali būti tik "švietėjais" darbininkų, tik "amžinai kritikais" unijų reformistinės vadovybės. Darbo unijose jie "turi darbuotis kaip tikri unijistai: rūpintis savo unijos reikalais, stengtis ją sudrūtinti ir praplatinti, kovoti už kiekvieną renkamą viršininkystę darbo unijose, už ištisus unijinius organus darbo unijose ir už ištisas unijas, ir veikliai dalyvauti lavinime naujų kadru revoliucinių unijistų."

Komunistai, žinoma, veikia organizuotai darbo unijose, tai yra, jie turi savo frakcijas. Centralinis Komitetas nurodo, kad ypatingai ši nauja unijinė mūsų partijos politika reikalauja veiklių komunistinių frakcijų. Senose unijose susiduriame mes su reakciniais vadais, kurie griebis ateičtyje, kaip griebėsi praetičtyje, visų priemonių, kad atskirti komunistus ir kitus kovings unijistus nuo masės unijistų, kad diskredituoti juos kitų darbininkų akyse ir paskui išmesti laukan. Jie nesidrovės pasikviesti talkon bosus. Komunistai, tokiose sąlygose, privalo veikti vieningai, planingai, atsargiai, bet energingai. Visi keblumai, visos skerspainės, visi reakcinių vadų manevrai, kaip Leninas mokino, turi būti mūsų nugalėti. Komunistai gali ir turi laimėti organizuotus darbininkus ne tik kovai už tuojauinius jų reikalavimus, bet taip pat už nuvertimą pačios alginės sistemos.

Kā Davē Leninas Marksizmui, o Stalinas-Leninizmui?

G. STRELCOV

(Tāsa iš 1-mo "Šv." Num.)

Kad jvykinti socialistinį perbudavojimą smulkaus valstiečių ūkio, buvo reikalas surasti tokią formą, kuri labiausiai atsakyty išsprendimui to labiausiai keblaus proletarinės revoliucijos klausimo. Ir čia drg. *Stalinui pilnai priklauso išdirbimas artelinės formos kolchozinio gaminimo teorijos*, kaipo daugiausiai atatinkamos išsprendimui to klausimo — perbudavojimui mažų savininkelių į beklasines visuomenės darbo žmones.

Tas teorijos išdirbimas, duotas straipsniuose "Apšvaigimas nuo Pasisekimo" ir "Atsakyamas Draugams Kolchozininkams." Prie tų straipsnių tampirai jungiasi ir prakalba, pasakyta sausio mėn. Centro Komiteto ir Centro Kontrolės Komisijos susirinkime, "Apie Darbą Sodžiuje." Toji prakalba yra pavyzdžiū pritaikymo materialistinės dialektikos, pavyzdžiū konkrečio analizo santykių tarpe formos ir turinio. Toje kalboje duotas svarbus pagal visą teorijos gilumą išaiškinimas kolchozo, kaipo socialistinės formos žemės ūkyje ir įrodyta, kad kolchozai gali būti socialistinė forma tik tame atsitikime, jeigu į tą socialistinę formą bus įtalpintas tam tikras turinys. "Dalykas ne tiktai pačiuose kolchozuose, kaipo socialistinėje formoje organizacijos, bet pirmiausiai tame, koks turinys įtalpinamas į tą formą,—dalykas pirmiausiai tame, kas stovi priešakyje kolchozo ir kas vadovauja jam." Čionai drg. Stalinas pabrėžia, kaip yra milži-

niška rolė sudaryme politinių skyrių prie Mašinų ir Traktorių Stočių, kaipo svarbiausio įrankio sutvirtinimui politinio turinio darbo ir pačių kolchozų.

Draugui Stalinui priklauso ne tiktai išdirbimas plano pravedimui visuotinio kolektyvizavimo žemės ūkyj ir likvidacijos buožių klasės, bet ir generalis pravedimas to plano gyveniman. Juk buvo neišpasakytai sunkus darbas — sulaužymas šimtmečiais įsigyvenusių santykių milioniuose valstiečių, pagrindinis perdėrimas būdų jų gamyboje. Prisiėjo stoti į mirtiną kovą prieš kulokus, kurie 1929 metais sudarė galingą jėgą ir iš kulokų dalyvavime žemės ūkio produktų gaminime, ir iš taškarėgio jų politinės įtakos kaime. Reikalingas buvo didžiausias įsitikinimas teisingume kelio ir pasirinkime momento, *stalininis mokėjimas suprasti ir permotyti, "kur eina klasės dabar ir kur jos privalo eiti artimiausioje ateityje,"* didžiausias pasirizimas ir drąsa, kad, neatsižvelgiant į dešiniųjų šauksmus apie neišvengiamą Sovietų valdžios pražūtį, pasitikinčiai vesti partiją ir darbininkų klasę tame didžiausiame užpuolime ant kapitalistinės klasės mūsų šalyje, nubloškiant savo kelyje oportunistus ir baillius.

Trečia, čia įeina drg. *Stalino priemonių ir formų socialistinio ūkio išdirbimas*. Ypatingai reikšmingu dokumentu šioje srityj yra pasakyta kalba kolchozinių pasitarime, kurioje buvo iškeltos garsiosios šešios sąlygos, o taipgi ir prakalba kon-

ferencijoje pramonės darbininkų ir technikų. Šešios sąlygos apjungė milžiniškus pasistūmimus šalies ekonomijoje, pamatinius pasikeitimus sąlygų ir nurodinėjo naujas darbo metodus santikyje su pasikeičiusiomis sąlygomis.

Paimsimė pavyzdžiū pirmą sąlygą—apie organizacinį darbo jėgų mobilizavimą. Tai nebuvo paprastas patarimas, kaip išeiti iš bėgamų sąlygų stokuojant darbo jėgų. Toji sąlyga reiskė visapasauliniai-istorinį pasisukimą šalies ekonomijoje. Tas pasisukimas reiskė pilną likvidavimą bedarbės ir pabaiją pasiskirtymo valstiečių tarpe. Drg. Stalinas parodė, kad keblumas su darbo jėga nėra pripuolamas dalykas. Kada viešpatavo bedarbė, tai galima buvo skaitytis su patsavaimi darbo jėgos pribuvimu. Bet su užbaigimu bedarbės mieste ir su pasibaigimu pasiskirstymų valstiečių tarpe, verbavimas darbo jėgos atsistojo visai kitaip. Saršyje su tuom drg. Stalinas visu savo aštrumu pastatė prieš partiją problemą plačiausio mechanizavimo darbo procesų.

"Mechanizacija darbo procesų yra ta nauja mums ir tai sprendžiamoji jėga, be kurios negalima išlaikyti nei mūsų tempus, nei naujų kiekijų gamybą"—(*Stalinas*). "Leninizmo Klausimai", 587 pusl.).

Paimkimė antrą sąlygą—apie likvidaciją lyginimo, apie teisingą reguliavimą uždarbio mokesčio. Šioje sąlygoje, tikrumoje, įtraukiama problema

paskirstymo prie socializmo. Kam ir kiek duoti, pasiremiant jomis, pat savaimi kylančiai šie klausimai liūdią tą, kad mes įžengėme į socializmo periodą, į tą pat komunizmo fazę, apie kurią iki tol skaitėme Markso knygoje "Kritika Goetiškos Programos" ir Lenino— "Valstybė ir Revoliucija". Šie klausimai iš teorijos objektų pasidarė klausimais praktiško darbo. Drg. Stalino šešios sąlygos yra tolimesnė tąsa išplėtimo Markso ir Lenino mokiniui apie pirmąją komunizmo fazę.

Mes nestatome savo tikslu apimti visus tuos išplėtimus, ką naujo Stalinas davė išplėtime leninizmo, ką jis naujo įnešė. Galima būtų apsisiti ant labai užimančio ir visapusiškai drg. Stalino išaiškinto partijos rolės klausimo santykyje su proletariato diktatūra ir diktatūra partijos; ant milžiniškos Stalino rolės išaiškinime nacionali-olonialio klausimo; apie nacionalę kultūrą dalinai; apie plano rolę pereiname ekonomijos laikotarpyje; galop, apie stimulo (akstinimo) klausimus, kurie yra pamatiniais išplėtime socialistinio ūkio. Paskutinis klausimas turi neišpasakytos svarbos ir ant jo reikia apsisiti.

Žinoma, kad akstinimais kapitalistiniame ūkyje yra siekiamas pelno, tikslas pralobimo, praturtėjimas—kapitalistų klasės. Žinoma, kad tas akstinimas buvo palaiddotas Rusijoje laike proletariato revoliucijos 1917 metais kartu su nuvertimu kapitalistų klasės. Kas atėjo pakeisti tą stimulą (akstinimą) Sovietų ūkyje? Nepaisant į didelę svarbą šio klausimo, mūsų ekonominę literatūroje nebuvo atsakytą.

Pasikalbėjime su pirma amerikoniška delegacija—dokumen-

te labai didelės teorinės reikšmės, nes jame apibūdinta tas naujas, ką davė Leninas išplėtime marksizmo, o taipgi suteikta anatomija būsimosios komunizinės tvarkos,—drg. Stalinas atsakė ir į tą klausimą sekamu būdu:

"Pirma, ta sąlyga, kad fabrikai ir dirbtuvės pas mus priklauso visai liaudžiai, o ne kapitalistams, kad fabrikus ir dirbtuves tvarko ne kapitalistų pastatyti žmonės, o atstovai darbininkų klasės. Supratimas to, kad darbininkai dirba ne kapitalistam, o savo nuosavai valstybei, savo locnai klasei,—tas žinojimas yra milžiniška akstinimo jėga darbo išplėtime ir pagerinime mūsų gamybos."

"Antra, ta padėtis, kad pelnai nuo gamybos pas mus eina ne praturtėjimui atskirų asmenų, bet didesniai pramonės išplėtimui, pagerinimui medžiaginio ir kultūrinio darbininkų klasės būvio..."

"Ant galo, ta padėtis, kad faktas nacionalizacijos gamybos palengvina planingą vedimą visos pramonės aplamai."

Šie stimulai ir stūmėjai mūsų gamybos bus nuolatos veikiančiais faktoriais. "Ir kuo daugiau plėsis mūsų industrija, tuo daugiau augs ir didės tų faktorių jėga" — (Stalinas. "Leninizmo Klausimai", 278 pusl.).

Šis atsakymas *interesingas dar ir tame, kad jame suteikta teorinis pagrindas socialistinio lenktyniavimo ir urmininkystės*—tų naujų formų komunizmo darbo organizacijos.

Draugas Stalinas iškėlė ant didelės principalės augštumos reikšmę bolševikiškos savikritikos. Milžinišką reikšmę savikritikos pabrėždavo ir Marksas, ir, ypatingai, Leninas. Drg. Stalinas parodė, kad "*obal-sis savikritikos yra pamatinis mūsų partijiniu veiksmu, prie-*

monė sutvirtinimui proletariato diktatūros, siela bolševistinio kadry išauklėjimo" — (Stalinas. "Leninizmo Klausimai", 332 pusl.).

Drg. Stalinas ne tik tai geriausiai pritaikė leninistinį principą kovoje ant dviejų frontų, bet savo darbuose išplėtė tą principą, parodęs, kad "kova ant dviejų frontų yra vienatinė teisinga partijos politika"— (Stalinas. "Leninizmo Klausimai", 381 pusl.).

Užbaigiant šį rašinį mes dar apsisistosime klausime proletariato diktatūros rolės ir reikšmės, o todėl ir apie partijos rolę ir reikšmę. Išaiškinime šio pamatinio klausimo drg. Staliniui priklauso didžiausias užsitarnavimas.

Mes jau atžymėjome augščia, kad iš menševikiškos trockistų teorijos apie negalimumą socializmo pergalės atskiroje šalyje išplaukia pažvalga į proletariato diktatūrą, kaipo į kokią pasyvę jėgą, netinkančią vidujinėmis šalies spėkomis sudaryti naują visuomeninį rėdą. Pagal trockizmo teoriją, Sovietų Sąjunga, būdama kapitalistiniame apsupime, negali išsokti iš rėmų veikiančių įstatų, valdančių kapitalistinį ūkį. Pagal trockizmo teoriją, atsitikime suvėlavimo pasaulinės revoliucijos proletariato diktatūrai mūsų šalyje yra tik tai vienas kelias—kelias išsigimimo.

Pažvalga į proletariato diktatūrą, kaipo į pasyvę jėgą, artima yra ir dešiniams. Pagal dešiniųjų teoriją, reguliuotoju sovietinės ekonomijos yra įstatas darbo išlaidų, kuris turi vaidinti išlaikinės priverčiančios jėgos rolę santikiuose su sovietiniu ūkiu, kaip vaidina įstatas vertės kapitalistiniame ūkyje. Dešiniųjų mokinime proletariato diktatūrai buvo teikiama nepavydėtina rolė, prisitaikini mo rolė prie veikimo tų įstatų.

Kaip matome, ir trockizmas, ir dešinieji surasdavo reguliatorius Sovietų ekonomijos išsivystyme kokiose tai išlaukinėse jėgose, nusakančiose santykius žmonių tarpe, nematydami, kad su įkūrimu proletariato diktatūros pasikeitė ir patsai tipas besivystančios žmonių visuomenės. Pirmu kartu žmonijos istorijoje žmonės gavo progą sąmoningai nusakyti savuosius santykius, vietoj to, kad tie santikiai viešpatautų ant jų panašiai akdomis gamtos jėgomis, kaip tai turi vietą kapitalistiniame ūkyje. *Regulatorium, stumiama mūsų ūkio jėga pasidarė proletariato diktatūra, nusakanti tikruosius jo plėtimus.*

Drg. Stalino darbuose parodyta ta išimtinioji proletariato diktatūros rolė, kaip iniciatyvos, didžiausios darbo jėgos, kokią bent kada nors žinojo žmonija. “O todėl aiški ir milžiniška rolė Komunistų Partijos kaip vadovaujančios jėgos” (Stalinas. “Leninizmo Klausimai”, 202 pusl.), sistemoje proletariato diktatūros. Todel yra aišku kodel sutrėškimas kontra-revoliucinio trockizmo, dešiniosios opozicijos ir kitų priešpartijinių sriovių ir grupių, bandžiusių nustumti partiją nuo jos teisingo leninistinio kelio, buvo svarbiausia sąlyga mūsų pergalės ir atsikėlimy. Nusakanti (vadovaujanti) jėga turi būti vienintėlė ir vieninga, susigyvenusi, neprileidžianti savo viduje jokioms sriovėms gyvuoti, frakcijoms ir grupėms. Nusakanti ir vadovaujanti jėga privalo būti sujungta geležinės disciplinos, vieningos valios ir vieningo veikimo. Ir todėl ant galo aiški

ir išimtinė, sprendžiamoji partijos vadovystės rolė.

“Be partijos, kaip pamatinės vadovaujančios spėkos, negalima ant kiek nors ilgesnė ir tvirtesnė proletariato diktatūra.” (Stalinas. “Leninizmo Klausimai”, 205 pusl.).

Kolosalė proletariato diktatūros rolė gerai apibūdinta neseniai paskelbtaj rezoliucijoje XIII Plenumo Komunistų Internacionalo. Ten yra parašyta:

“Sovietinė proletarinė valstybė yra vienkartinė ir organizacija proletariato galios ir viešpataujančia gamybinė organizacija visuomenės.”

Tokia pažvalga į proletariato diktatūrą nesutinka nei su pasyviškumu, neigi su bent kokia teorija savaimingo tekėjimo. Ir ne pripuolamas dalykas, kad drg. Stalinui priguli sunaikinanti kritika prieš tą priešmarksistinę teoriją.

Nelaukti, sudėjus rankas, kol pergalės Vakarų proletariatas pagelbės mums budavoti socializmą, bet patiems, nenuilstančiai, budavoti socializmą ir padavoti jį, išplečiant tuom pat kartu pasaulinės proletarinės revoliucijos jėgas. “Pati pavojingiausia pažvalga mūsų politinėje praktikoje, tai bandymas žiūrėti į mūsų pergalingą proletarinę šalį, kaip ką pasyvi, tinkančią tiktai mindžiotis ant vietos iki momento, kol ateis pagelba iš šalies, pergalėjusio proletariato kitose šalyse.”—(Stalinas. “Lenin. Klaus.” 126 pusl.).

Nelaukti, kol kaimas koku tai stebūklingu būdu, keliu savaimingo tekėjimo, ateis prie socializmo: “Socialistinis miestas privalo vesti paskui save

smulkiaivalstietišką kaimą, steigiant (kuriant) kaime kolchozus ir sovietinius ūkius ir perdirbant kaimą į naują socialistinę formą”—(Stalinas. “Leninizmo Klausimai”, 446 pusl.).

Sako, kad pas mus nėra sąlygų dėl įvykinimo kolektyvizacijos. “Reikia sudaryti, organizuoti tas sąlygas” (Stalinas. “Leninizmo Klausimai”, 414 pusl.).

Toji aktyvė, organizuojanti rolė proletariato diktatūros ir partijos kaip nusakančios jėgos sistemoje proletariato diktatūros, ypatingai tvirtai išreikšta drg. Stalino pranešime, sausio mėnesį Centro Komiteto ir Centro Kontrolės Komisijos posėdyje:

“Vykinant Penkerių Metų Planą ir organizuojant pergalę pramonės budavojimo srityje, partija praveddinėjo politiką labiausiai pagreitinant tempų išvystymo pramonės. Partija tartum mušė šalį pagreitinama jos bėgi.”

Ir taip į 10 metų nuo mirties didelio partijos vado Lenino, partija išlaikė leninistinį palikimą, apgynė jo tikrumą ir švarumą kovoje prieš trockizmą, dešinijį oportunizmą ir kitus partijos priešus ir leninizmo priešus.

Toje kovoje partijai vadavo tinkamiausias Lenino pasekėjas—drg. Stalinas, kuris praturtino leninistinį mokymą ir labai jį išplėtė.

Vertė D. M. Šolomskas.

P.S. Straipsnyje nurodyti Stalino ir Lenino raštai yra rusų kalboje, nes ir patsai šis straipsnis buvo parašytas rusų kalba.—Vert.

1905 Metų Revoliucija ir Kunigai

P. K.

SVARBIAUSIAS revoliucijos centras 1905 m. Lietuvoj buvo Vilnius. Sausio mėn. Vilniaus miesto darbininkai įvairių industrijų pareiškė savo solidarumą Petrapilio (dabar Leningrado) streikuojantiems darbininkams. Vilniaus kunigai, komandoj vyskūpo Roppo, pasiskubino caro žandarmerijos tarnybai. Kunigai per pamokslus gąsdino žmones nekelti "buntų", nekišti savo galvą po kalada... Patarė vieton streikų surašyti visas savo bėdas ir priduoti kunigams. Kunigai būk priduos tuos nusiskundimus vyskūpi Roppui, o tas nuvažiuos į Petrapilį ir viską išdėsytys vyresnybei. Vienok neatsirado nei vieno darbininko, kuris būtų matęs reikala įteikti nusiskundimus dvarininkų ir fabrikantų gynėjui, vyskūpi baronui Roppui. Suprato, kad tai bjauri kunigų sugalvota provokacija.

Pirmieji organizuoti Lietuvos biednuomenės sukilimai pasireiškia Kupiškij, Anykščiuose ir apeliunkėj. Caro valdžia siunčia į tas vietas kariuomenę, kazokus su nagaikomis. Prasideda areštai, plakimai sukilėlių rinkose.

Ką darė kunigai?

Kupiškio klebonas Janulevičius mokina savo parapijonus sekamai:

"Vaikučiai, jei išgirsite ką skaitant bedieviškus raštus ar prigultint prie socialistų, tuojau išduokite policijai. Ji tam pastatyta ir žinos, kur tokius dėti..."

Anykščiuose tuomet kunigavo Vembrė. Į miestelį atvažiuo "kramolos" naikinti apskrities viršininkas, aršus "deržimorda." Kur, manote, jis sustojo? Ugi pas kunigą kleboną Vembrę. Tą patį vakarą į kleboniją pašaukti išklausinėjimui 7 valstiečiai ir, žinoma, ten pat areštuoti.

Vėliau į Anykščius atvažiuo žandarų pulkininkas; tas irgi apsisusto pas kleboną Vembrę. Visa apeliunkė tada garsiai kalbėjo, jogei klebonas Vembrė išdavinėja caro žandarams nužėrimuosius. (Šie faktai imti iš 1905 m. "D. Balso" nr. 3 ir 4).

Katalikų kunigai pradeda iš ambonijų prieš kylančią Lietuvos biednuomenę bataliją purvo, bjauriojimo, gąsdinimų peklos kancionis.

Ypatingu keikimu kylančios biednuomenės pasižymėjo KOVARSKO klebonas Vanagas ir Troškūno kamendorius. Kurklių, Joniškų ir kitų parapijų kunigai puotauja su policijos viršininkais ir žandara, suokalbinauja prieš prispaustą kruviną caro kurka Lietuvos biednuomenę. "D. Balse" nr. 1905 m. apie tai buvo rašoma: "Ir kokių tik dalykų kunigai nepasako per pamokslus..."

Lietuvoj katalikų kunigams tada buvo rugiapjūtė. Dirbo "kramolos" malšinimui ir išdavinėjo žandarams ne vienas Olšauskas. Buvo ir daugiau tokių "herojų..." Lietuvos kunigai tada, veikdami bendrai su slapta ir vieša policija, sapnavo apie medalius, apie paaugštiniumus, gavimą pelningesnių para-

pijų bei "kaziaunų" vietų. Nekurie jų gavo, bet ne visi. Gal neužteko...

Kur galėjo, kunigai skleidė rasiinę pagiežą. Per pamokslus šaukė, kad "buntaučikų pravadiriais yra nedaverkos žydai". Kaip kur kunigams pavyko iššaukti žydų pogromus, tačiau tas nenusilpnino revoliucinės bangos.

Kunigai dirba daugiau intensyviai. Palikę sergėti pinigų savo lovose po pagalinėmis gaspadinės; kunigai sėdasi į brīčkas ir važinėjasi per dienas ir naktis kaimuose. Atkalbinėja valstiečius nesidėti su "buntaučikais" ir prikalba išdavinėti tuos, kurie rengia sukilimus prieš caro valdžią. Davatkomis įkalba, būk socialistai nusitarę sudeginti visas bažnyčias Lietuvoj... Jeigu jie nebus sugauti, gal jau rytoj Lietuvoj neliks jokios bažnyčios. Davatkos, špitolninkai ir šiaip tamsesni tikintieji paleidžia liežuvius, išreiškia nuožūrą del vieno ar kito žmogaus. Kunigai skubiai susirašo, važiuoja kitur. Jų pėdomis tuojaus atseka žandarai, kazokai, kariuomenė. Eina areštai, tardymai.

SUVALKIJOS buvo tas pats, o gal dar ir aršiau; kunigija bendradarbiavo žandarams.

GIŽŲ klebonas Staugaitis per pamokslą šaukė:

"Imkit paveikslą iš panelės švenčiausios, kuri nespriešino valdžiai, pareikalavus ėjo į Nazaretą užrašyti, dargi sunkiame padėjime būdama tai pildė. Taigi, ir jūs, mieli klausytojai, nespriešinkit valdžiai... Pil-

dykit valdžios prisakymus.”

(Ištraukos korespondencijos, tilpusios „D. Balso“ nr. 4 iš Gių).

Staugaičių Suvalkijoje buvo desėtkai, jeigu ne šimtai. Juos visus betgi nustelbia Seinų vyskūpijos valdytojo praloto Antanavičiaus aplinkraštis, kuris istorijoje žinomas, kaip kolektyvis Lietuvos 1905 metų kunigų manifestas. Jis buvo išsiuntinėtas visiems Seinų vyskūpijos kunigams liepos 10 d. 1905 metais ir buvo viešai iš ambonijų skaitytas visose lietuvių katalikų bažnyčiose Suvalkijoje.

Štai ištraukos to „dieviško“ manifesto:

„Šitie melo mokytojai ir visokios tvarkos naikintojai sako jums, jog vyriausybė visai esanti nereikalinga. Po vyriausybės vardu žmonai reikia išmanyti ne tikta višpataujančią Ciecorių, bet ir visus tuos, kurie padeda jam valdyti ir priklaikyti visuomenęje tvarką. Tuo torpu, tauų apštalas aiškiai kalba: Visokia dūšia tebūna pasidavusi augštesnėms vyresnybėms, nes mēra vyresnybės, kaip tikta nuo dievo, o kurios yra—dievo yra pastatytos. Todėl, kas priešinasi vyresnybei, priešinasi dievo įstatymui...“

Kaip garsiai ir aiškiai pasakytai! Dievia, caro valdžia nuo dievo. Priešintis žandarų saualumui ar girtam sukčiui policijantui, reikia priešintis dievi, nes: vyriausybė reikia ne tikta carą, bet ir visus jo tarnus. Priešintis bent vienam iš jų, reikš išėjimą prieš paties dievo valią, neklausyti jo pastatytos valdžios.

Toks buvo katalikų bažnyčios mokslas caro laikais, tokis šandie yra Lietuvoje prie kruvinio Smetonos. Sulig katalikų bažnyčios mokslo, ir Smetonos valdžia yra paties dievo pastatyta. Išeiti prieš jo kruvinus fa-

šistinius darbus, nesutikti su jo valdininkais ir šnipais, kurių šiandien Lietuvoje knibžda visur, reikia išeiti prieš patį dievą, nes juos visus, kaip vyriausybę, pastatė pats dievas.

Tame manifeste toliau randame:

„Paminėti melagingi mokytojai kalbina jus nemokėti mokesčių ir neleisti savo sūnų į kariuomenę. Apsimetę nekaltais avinėliais, šitie sėjikai pramanytų, priešingų bažnyčios mokslui, išneka jums, kad prilaikymui tarpe žmonių blai-vybės būk reikia išnaikinti valstybės įsteigtąsias degtinės sankrovas (monopolias) arba pašaliečių alaus sankrovas, nes josios, anot jų, yra proga į nuodėmes, veda į girtuokliavimą... Neklausykite tokių mokytojų. Jie meluoja jums, apgaudinėja jus ir veda jus į kūno ir dūšios prapultį.“

Ką tas reikia?

Reikia tai, kad pralotas Antanavičius ir visa Lietuvos katalikų kunigija stojo už palaikymą Lietuvoj „monopolų“. Kuomet Lietuvos liaudis 1905 metais bandė išsiblaivinti, tai kunigai per specialius cirkuliorus iš vyskūpo kanceliarijos, iš ambonijų šaukė, jogei „degtinė pagelbės jiems dasigauti į dangų.“

Kunigai taipgi gąsdino parapijonus peklos kančiomis, jeigu kurių sūnūs bus atkalbinėjami nuo stojimo tarnybai į caro armiją. Kunigai šiuomi manifestu kuoaikšciausiai nusimaskuoja carberniais, kapitalistinės sistemos palaikytojais, agentais buržuazijos — priešais darbo žmonių miestuose ir kaimuose.

Kunigai iš ambonijų grynė caro valdžios monopolius. Caro valdžia turėjo iš to didžiausius pelnus. Caras numesdavo už tai kiek ir kunigams, kartu primindamas apie reikalą turėti valdžią daugiau įplaukų. Na,

Lietuvos kunigai ir stengėsi iš paskutiniųjų, kad tik „dievo vyresnybei“ būtų gerai gyventi.

Idomus tas manifestas, kaip savo rūšies dokumentas, vaizduojantis kunigijos rolę tame periode, kada biednuomenė barikadose bandė nusikratyti caro valdžios jungą. Toliau tame manifeste randame, ką kunigai turėjo pasakyti apie bernus, slūgines, baudžiauninkus dvaruose:

Šitie neva žmonijos užtarytojai, o ištikrųjų visuomenės tvarkos ardytojai, kalbina darbininkus paliauti darbus dvaruose arba pas ūkininkus, kad darbdaviai būtų priversti padidinti jiems užmokėsnį. Neklausykite kurstytojų! Jūs turite teisingai dirbti tą darbą, kurį esate apsiėmę; jums nevalia pavydėti turtingiems, o dar labiau pasikėsinti ant svetimo gero... Klausykite ponų pagal kiną su baime ir drebėjimu jūsų širdies tikrybėje, kaip Kristus!...“

Taip šaukė visi Lietuvoj katalikų kunigai lūpomis praloto Antanavičiaus ir darbininkus, kurie tada jau daugelyje dvarų, kaimuose ir miestuose buvo paskelbė streiką už didesnį duonos kėsnį!

Kurie gyvenome tais laikais Lietuvoje, žinome, jogei prie sulaužymo tų kovų daugiausia prisidėjo Lietuvos storpilviai prabaščiai ir pradedanti nusipenėti kamendoriai. Slopinimi revoliucijos Lietuvoj 1905 metais žandarams daugiausia gelbėjo kunigai. Jie vedė slap-tus pasitarimus su žandarų viršininkais klebonijose, išskvodavo per išpažintį vardus ir gyvenimo vietą revoliuciniai nusistačiusiųjų, o paskui juos išduodavo caro valdžiai. Jeigu mystiško kristaus laikais vienas iš jo apaštalių (Judas) pasidavė už 30 grašių, tai Lietuvoj 1905 metais visi katalikų kunigai iš-

tikimai agentavo caro budi-liams.

Toliaus pralotas Antanavičius, paminėjęs, kaip Budkoje (Mariampolės apskrityje) vienas "kurstytojas," kuris dalino žmonėms "buntaučikų" lapelius, užpultas dviejų policistų vieną nušovė, o kitą sunkiai sužeidė, ir kad už "praliejimą nekaltos žemės kraujo reikia atkeršyti visiems," kurie daleido tokią nedorybę ir kad "visi, kurie gelbėjo šovikui pabėgti, — per amžius spirgės peklos dugne ant skaurados," tas pats vyriausias dievo agentas Seinų vyskupijoj (pralotas Antanavičius) savo manifestą baigia sekamai:

"Jeigu Kristaus mokslo priešinkai ir melo platintojai, apie kuriuos čia kalbame, ateitų ir pas jus ir imtų įkalbinėti jus tai, kas nesutinka su bažnyčios mokslu, arba dalintų jums knygučias, priešingas tikėjimui ir valstybei, netikėkite jiems, neklusykite jų. NEDUOKITE JIEMS IŠEITI NUO JŲSŲ NENUBAUTI TIEMS... Išduokite juos į vyriausybės rankas, nes tylėdami ir nieko neveikdami tapsite dalininkais jų paklaidų ir prasižengimų. Be to, pritardami šitiems melo mokytojams ir tiesos iškreipėjams, užtrauksite ant savęs bažnyčios bausmę, vadinamąją ekskomuniką arba atsklyrimą iš tikinčiųjų visuomenės ir už tai negausite per išpažintį išsimo už nusidėjimus..."

"Neduokite jiems išeiti iš savo namų nenubautiems"... "Išduokite juos į vyriausybės rankas"... Būsime prakeikti, ekskomunikuoti, kaip didžiausi eretikai," tai ot koki darbeliai buvo Lietuvoj katalikų lietuvių kunigų, kuomet biednuomenė mėgino nusikratyti caro valdžios jungą, kuomet dėjo desperatiškas pastangas išsikvoti

žmoniškesnį gyvenimą.

Tuomi manifestu kunigai vertė visus tikinčiuosius į velnius ir dievą tarnauti caro žandarams, slapta ir viešai policijai. Jeigu kurie negalėjo patys su tais "buntaučikais" apsidirbti savo namuose, liepė tuoj pranešti tokių vardus ir adresą policijai. O jeigu to nepadarys, — po mirtinai amžinas pekloj dantų griežimas, o būnant gyviems — ekskomunikacija.

Idant geriau pasitarnauti caro valdžiai, kunigai išleido ne vieną tokį manifestą. Buvo tokių ir daugiau. O kiek kunigai padarė agitacijos už caro valdžios palaikymą žodžiu, per pamokslus? 1905 metais per pamokslus, atgiedojus prie altoriaus "Bože carią chrai," kunigai tik ir keikdavo "buntaučikus," išvadinant reikalaujančius didesnių algų ir trumpeinių darbo valandų bernus ir slūgines "liucipierio agentais," "belzebubais" ir kitokiais kunigų užpatentuotais žodžiais.

Pralotas Antanavičius tame manifeste kunigus vadina "Kristaus kareiviais." Sako:

"Būkite tvirti kare ir kovokite su senuoju žaliu, o gausite amžinąją karalystę."

Mūs daugelio pergyventos tos sunkios valandos Lietuvoje 1905 metais ir vėliau kuoaikšiausia primena, kaip kunigai uoliai pildė savo valdytojaus praloto Antanavičiaus įsakymą.

Dabar nekurie lietuviai kunigai bando išsisukti nuo atsakomybės tų juodų darbų. Girdi, tai buvęs vien tik praloto Antanavičiaus asmeniškias darbas. Kunigai abelnai būk su tuom nieko bendro neturėjo.

Argi taip? Nekalbant jau apie Olsauską ir panašius, faktas betgi neginčijamas, joguei 1905 m. tas manifestas buvo skaitytas visose katalikų lietuvių bažnyčiose visoj Suvalkijoj. Antra: nei vienas kunigas, nei

vyskūpas, nei popiežius prieš tą manifestą nepakėlė protesto, nors jame pakartotinai sakoma, joguei tai toksai katalikų bažnyčios mokslas.

Pagaliaus, kalbant apie "nuo dievo paeinančias valdžias," popiežius Leonas XIII savo enciklikoj "In mortale Dei" aiškiai buvo pabriežęs, joguei "KIEKVIENA VALDŽIA NUO DIEVO PAEINANTI. NĖRA KILTOKIOS VALDŽIOS APART DIEVO VALDŽIOS."

Nuotikiai 1905 metų Lietuvoje parodo ir daugiau, būtent: katalikų kunigai kaip kada moka prisitaikinti prie aplinkybių, nuodooti net "revoliucionieriais."

Paimkim panagrinėti kad ir šį atsitikimą:

Garsiam Vilniaus seime dalyvavo ir apie 100 kunigų. Visi jie balsavo už rezoluciją, o toje rezolucijoje buvo pasisakyta:

- 1) Nugriauti caro valdžią;
- 2) Nemokėti jokių mokesčių;
- 3) Uždarinti monopolius;
- 4) Neiti į kariuomenę;
- 5) Reikalui esant pasipriešinti caro valdžiai net ir per streikus.

Kokia veidmainystė! Kunigai tame seime balsavo už tai, ką pirm seimo ir po jam keikė ir prakeikė iš ambonių, prieš ką pralotas Antanavičius buvo išleides net specialj manifestą.

Kaip išaiškinti tokį kunigų augstyn kojoms apsiavertimą? Kodel tokia atmaina?

Aišku — tai buvo paprasta katalikų kunigams jėzuitiška gudrybė. Nuduodami Lietuvos liaudies draugais, jie tikėjosi geriau pasitarnauti caro valdžiai, daugiau darbo žmonių išduoti žandarams. Jeigu gi būtų balsavę prieš Seimo rezoluciją, būtų atnominiai atskirti kaip aiškūs carberniai. Nebūtų galėję patirti to, kas taip labai buvo reikalinga caro žandarams 1905 m. ir vėliau.

Nespėję išeiti iš seimo, ten

pat Vilniuje gruodžio 7 dieną seimo dalyviai kunigai susibėgo ir atlaikė slapta susirinkimą, kur nutarė įsteigti sekingesnei kovai su revoliuciniu judėjimu "Lietuvių krikščionių demokratų partiją." Tame slapta kunigų susirinkime taipgi buvo nutarta pradėti sistematingą kovą prieš visus tuos, kurie pareiškia bent mažiausią nepasitenkinimą "dievo paskirta caro valdžia."

Pasėkėjos tos slapotos kunigų konferencijos, tuojaus po visą Lietuvą paskleista šlykščiausi juodašimtiški atsišaukimai, kuriuose daugiausia taikoma prieš tuos, kurie stengėsi tikrai vykinti Vilniaus seimo nutarimus.

Krikščionių demokratų partijai pirmąją programą rašė kunigai: Mačiulevičius-Maironis, Dambraskauskas-Jakštas ir Bučys. Paskelbus programą, tuojaus padaryta artimi ryšiai su Vilniaus vyskupo barono Roppo ir dvarininkų Montvilo ir Lopačinskio buržuazine "Lietuvos ir Baltarusijos Konstitucine Katalikų Partija."

Nenuostabu, kad bendradarbiaujant su baronais ir dvarininkais, programos 19-tam punkte buvo įkergta, jogei "dvarininkų žemės Lietuvos pasilieka neliečiamos, o vien Lietuvos dvarininkai privalo išmokyti lietuvių kalbą."

Kadėmu programoj pradedama garbinti carizmas. Žodžiais "mes niekuomet nekurstysime žmonių užpulti ant priešų daug stipresnio" (reiškia, skelbt kovą caro režimui), jie aiškiai šaukė būti ištikimais caro režimui.

Ant galo savo ištikimumą caro valdžiai pareiškia šiais žodžiais:

"Aiškiai pasakome, kad nuo Rusijos skirtis neketiname. Nors tas ir be pasakymo žinoma, bet stambiais žodžiais tai išreiškiame, idant mūsų prieš-

ninkai negalėtų mums išmesti nėti"...

Nežiūrint šių faktų, daugelis Lietuvos katalikų kunigų dabar bando pasisavinti sau svetimą nuopelną. Kuomet šimtai faktų dokumentaliai įrodo, kaip katalikų kunigai Lietuvoj viešai ir slapta stojo už gynimą caro valdžios, išėjo prieš darbo masių kovas už pasiluosavimą, išdavinėjo policijai ir žandarams kovingiausias už laisvę Lietuvos gyventojus, o visgi atsiranda kunigų tarpe tokių begėdžių, kurie drįsta girtis, būk Lietuvoj katalikų kunigai buvo pirmieji kovotojai ir iniciatoriai kovų nusikratymui caro valdžios! Veikiausia, jokios kitos sekto kunigai nedrįstų daseleisti prie tokios šlykščios veidmainystės.

Štai dar vienas dokumentas, kuris irgi ryškiai nušviečia katalikų kunigų rolę revoliucijos periode 1905 m. Lietuvoj. Kuomet caro valdžiai kanuolėmis, kardais, arklų kanopomis, kazokų nagaikomis ir kitokiomis priemonėmis pavyko užgniaužti revoliucinį judėjimą Rusijos imperijoje (kartu ir Lietuvos krašte), sausio 30 d., 1906 m., Žemaičių vyskupas išleido savo manifestą, kuriame sako:

"Ir tarpe jūsų, mielaisieji, vaikštinėja jaunikaičiai. Ir įkalbinėja jums, būk atėjo jau laikas nebeklausyti valdžios ir susivis ją panaikinti, o užvesti naują savo valdžią ir savo tvarką. Jie skelbia jums, būk nebereikia jau mokėti arendų ir mokesčių, kursto jus atimti žemę ir miškus nuo turtingesniųjų žmonių; jie taipogi stengiasi pažeminti jūsų akyse jūsų dvasiškus vadus... Todėl, jei ateis pas jus, mielaisieji, netikri pranašai ir pradės jums kalbėti: nereikia jokios valdžios, žmonės patys sau yra valdžią, žmonės patys yra del savęs augščiausiu ponu ir val-

dininku.—neklusykite jų, netikėkite jiems... Ne nuo žmonių pačnia valdžia ir ne žmonių valia suteikia įstatymams tvirtybę, nes ant žmonių ir ant visos žmonijos yra dievas ir jo šventa valia"...

Palyginus šį manifestą su tuom, kurį pirmiau išleido Seinų vyskūpijos valdytojas pralotas Antanavičius, skirtumas tik tame, kad pirmam raginama tuos "buntaučius" išduoti valdžiai, o antram (Žemaičių vyskupo) tas užtylimas.

Nors, kaip augščiau minėta, 100 Lietuvos kunigų Vilniaus seime balsavo už konfiskavimą dvarų ir išdalinimą žemių biedniokams ir už kitus seimo tarimus, atkreiptus prieš buržuazijos diktatūrą, tačiau antras manifestas buvo skaitytas visoje Žemaitijos bažnyčiose, ir nei vienas iš kunigų jam nepasipriešino, nors Vilniaus seime buvo pravesta priešingi šiam antram manifestui tarimai tų pačių kunigų.

Tai štai kaip Lietuvos kunigai, pradedant vyskūpais ir baigiant paprastais kamendoriais 1905 metais ir vėliau "kovoją" prieš caro valdžią, už Lietuvos nepriklausomybę!

Tokis "mokslas" betgi nebuvo išimtinai Lietuvos katalikų kunigų išmislytu ir praktikuotu. Tai "mokslas" kunigų visų sektų, tautų praeityje ir bus visuomet tokiu ateityje. Tai abelnai "mokslas" visų bažnyčių visada ir visur, nes bažnyčios yra vyriausia atspirtis kapitalizmui, išnaudojimui vieno žmogaus per kitą.

Vilniaus vyskupas, baronas Roppas buvo išleisęs dar biauresnį manifestą. Jo nagrinėti betgi neapsimoka. Pakaks ir to, kas jau suminėta, idant parodyti, kaip Lietuvoj katalikų kunigai 1905 metais "vadavo" Lietuvą.

MOKSLAS IR TECHNIKA

Rūkymas—Prarūgę Viduriai—Skilvio Opa

KAD rūkymas, ypač perdėtas papirosų — cigaretų rūkymas, labai daug daro žalos visam žmogaus organizmui, yra senai pripažintas faktas. Rūkymas gadina vidurius, trukdo jų malimą, sukelia įkurių slogų kvėpavimo takuose, gadina net patį kraują, mažina jo gabumą jungtis su *deguoniu* ir išnešioti tą gaivingąją gažą po visą kūną; gadina net kraujagysles, pirmą laiką padaro *arterijų sklerozę* ir aukštą kraujo slėgimą; silpnina raumenis, ypač širdies raumenį; pagamina nervingumą, nuovargio būklę ir tt. ir tt.

Šiuo atveju trumpai paminėsime blogą rūkymo intaką į skilvį. Perdėtas rūkymas netik kad sudarko apetitą ir pakrikdo skilvio darbą, bet padaro net *skilvio opą*, „gastric ulcer“, „ulcer of the stomach“, „duodenal ulcer.“ Medicinos žurnalai praneša daugybę ryškių nuotikių, kur rūkymas praraugina vidurius, sukelia skilvy *perdaug rūkščių* („hyperacidity“), iš ko priseina rūgauti, kartėlis—rėmuo ėda, kartais net vemti verčia, jau neminint skausmų viduriuose, dieglių ir t. p.

Dr. R. Friedrich, vyriausias perdėtinis chirurgijos klinikos Berlyne („Chirurgische Klinik, Berlin“) skaitė referatą gydytojų draugijai („Gesellschaft der Aerzte“). Jis nurodė, kokią žymią rolę lošia rūkymas, kaip po priežastis *skilvio opos*, taipgi viršutinės žarnos opos. Šitokiomis opomis daugumoje

serga vyrai, *įgudę rūkytojai*. Daugybė statistikos davinių ir įvairūs tyrinėjimai patvirtina visą tą patį faktą, kad rūkymas pirmą nusilpnina vidurius, suerzina skilvio plėves, ir dėlto tenai išsisunkia perdaug rūkščių, o paskui iš to pradega, prašunta opa: rūkštys net praėda vietomis skilvio plėveles.

Suprantamas dalykas, yra ir kitokių *skilvio opos* priežasčių: vartojimas aštrių, deginančių, dilgančių prieskonių, aštrių gėrimų, bendras nervų silpnumas, netikęs maistas. Bet rūkymas yra visų didžiausi priežastis. Yra gerai patirta, jog, rūkant po penkių—po dešimt cigarečių per dieną, žmogui smarkiai padidėja rūkščių išsiskirkimas iš skilvio plėvių. Jei tokia būklė užsitęsia ilgesnį laiką, keletą metų, ypač jei surūkoma net ir po dar daugiau papirosų kas diena (yra makanių, kurie išdidžiai, demonstratyviai rūko ir rūko be perstoğės, vieną paskui kitą cigaretus čiučia), tai ilgai nei išsiritulioja *skilvio opa*, o iš jos neretai ir *vėžys* („carcinoma“, „cancer“).

Ypač žalinga yra rūkyti ant tuščios, ant tuščių vidurių, iš ryto, prieš valgymą bile kada, alkanam esant, nakčia ir t. p. Po kiekvieno tokio rūkymo skilvy išsilioja smarkių rūkščių. Kai skilvy tebėra maisto, tai tos rūkštys veikia maistą, jį minkština, skiedžia. Bet, kai skilvy tuščias, tos rūkštys jaudina, graužia, degina plėves, iš ko galų gale prisigraužia net opos, žaizdos.

Bile kokis rūkymas, bile koks tabako vartojimas turi tokios blogos veikmės, bet cigaretai—

papirosai už vis blogiausia. Pastaraisiais laikais *skilvio opos* nuotikių pasitaiko dažniau ir tarp moterų, dėl įsivyravusio nelemto rūkymo.

Padarę operaciją, išpjovę skilvio opą, chirurgai dabartės paprastai griežtai prisako ligonini mesti rūkymą, jei jis nenori išnauoti kentėt skausmų ir nebijo opos pasikartojimų ir galų gale net vėžio.

Dr. J. J. Kaškievičius.

Žuvis-Lakūnė

Lietuvoj, ramiais vasaros vakarais, daugelis būsime matę upėse žuvis virš vandens pašokant. Amerikoje kitiems teko girdėti jūreivius pasakojant apie lekiojančias žuvis virš didžiojo vandenų.

Lekiančias žuvis, beje, apdainuoja net žymus Anglijos buržuų poetas Rudyard Kipling. Bet tos veislės poetai yra pažėminę pačios poezijos vardą; todėl, nežiūrint, kokia teisinga būtų keno kito poezija, žmonės mano, kad vis „biskį meluoja.“

Šias vandenį nenurimstančias žuvis, tačiau, yra tėjimę ir mokslininkai. Tokią žuvį jie vadina *Ecoetius spilopterus*. Jinai vidutiniai yra apie 12 colių ilgio; sparnus gi turi poros pėdų ilgio nuo vieno sparno galo iki antro. Sparnai, suprantama, yra ne plunksniniai, bet žuviški, panašūs, kaip lydekos, ešerio ir kt. žuvų sparneliai, peleikais vadinami.

Ta lakūnė žuvis sveria daug maž svorą, o sparnus valdanti jos raumenys nėra tokie drūti,

kad ji lėkdama galėtų plasnėti, kaip paukštis. Bet nei sparnais neplasnodama įinai vienu pradėjimu nulekia pusę amerikoniškos mylios. Kaip ji tatai padaro?

Orlaivinis inžinierius ir gamtomokslininkas C. H. Latimer-Needham, ilgai studijavęs lakiojančias žuvis, taip klausimą atsako: Ši žuvis smarkiai įsibėga po vandeniu ir tuom smarkumu išsoka oran, paprastai prieš vėją ir, tokiu greičiu, kad galėtų padaryti penkis dešimtis mylių per valandą. Sparnai būna ištiesti, bet jie nevėduoja; jais žuvis tik ant oro laikosi. Visa jos varomoji pajėga pareina iš vandenyje padaryto įsibėgimo. Toliau žuviai belekiant, ta pajėga mažėja; bet kad per greitai nenusikristų atgal į vandenį, tai ši lakūnė laipsniškai lenkia savo uodegą žemyn. Nuo to mažėja greitis, bet užtat, vėjui pučiant iš priekio, žuvis gauna daugiau atspirties iš apacios ir tokiu būdu gali ilgiau pasilaikyti ore.

Latimer-Needham dar priduria, kaip evoliucijos keliu, galėjo išsivystyti tokios žuvies gabumas lėkti. Leiskime, sako, žuvis, norėdama pabėgti nuo kokio vandeninio priešo, nejučiomis išsoka virš vandens, pataikė prieš vėją; o išskleidus sparnelius, tuojaus pajuto, jog kas tai iš apacios ją prilaiko (judantis oras). Taip pasitaikius sykį kitą, toliaus žuvis pradės suprasti, kad čia yra geras būdas pasprukti nuo kokio ryjūno. Nuo greičiaus tatai dasiprotinėčių patinų ir pataičių paveldės geresnį dasiprotėjimą ir jų vaikai. Sykiu su tuom teisis šokimo iš vandens ir skendimo prieš vėją praktika, iki *Eoecetus spilopterus* pasieks tokio lakumo, kaip dabar arba dar geresnio.

J. C. K.

Hormonai iš Neščių Moterų Šlapimo

Iš neščių moterų šlapimo pastaraisiais keliais metais gaminama labai ženklingi vaistai, savo rūšies liaukų preparatai, *gonadotropiniai hormonai*. „Hormonai“—graikų kalbos žodis; paprastai galima pasakyti „vidujinių arba *endokrinių* liaukų syvai. „Gonadotropiniai“—ir gi graikiškas žodis—reiškia syvai arba išsiskindimai, kurie reguluoja ir pakelia lyties organus ir jų prievoles. Vadinasi, iš neščių moterų šlapimo gaminama liaukiniai syvai arba ekstraktai *lyties organams* taisyti.

Tyrinėjimai su įvairiais gyvuliais, įleidžiant jiems į kūną tokių ekstraktų, duoda tikrai padaršinančių rezultatų. Ir tie tyrinėjimai nesiriboja vien tik žemesniųjų gyvūnų bandymais. Iš įvairių kraštų gydytojai raportuoja medicinos žurnalams apie bandymus su tokiais ekstraktais ir žmonių tarpe. Ir pasekų esti visokių, sulig kieno aplinkybėmis.

Daktarai De Jongh ir Laqueur pareiškia, kad *kiaušinėlių* (inkstų) didumo laipsnis paprastai nėra rodyklė jų endokrinių veiklų bei lytinių gabumų. Ir čia įdomūs yra tyrimai su jaunais gyvuliais. Kai visai normaliams patinėliams periodiniai įleidžiami *gonadotropinių hormonų iš neščių moterų šlapimo*, tai jiems kiaušinėliai nepadidėja, nepaauga, tačiau jų liaukinis veikimas žymiai pakyla. Tiesa, kai kada ir patys kiaušinėliai truputį pasidaro svaresni, pilnesni ir didesni. Bet kiaušinėliai aiškiai padidėja, nuo tokių šlapimo ekstrakto įleidinėjimų, jei jie pirma to buvo suvytę, susitraukę, dėl kokios priežasties.

Laboratorijose tai nekeblu prirodyti. Mat, yra ir tokių liaukinių preparatų, nuo kurių kiaušinėliai menkėja ir eina mažyn. Įleidžiant patinėliams moteriškų liaukų ekstrakto *estrino*, jiems kiaušinėliai pasidaro menkesni. Ir tokius sumenkėjusius, sumažėjusius inkstus veikia atitaiso *gonadotropiniai iš neščių moterų šlapimo hormonai*. Inkstukai netik kad atgauna savo pirmąsį didumą, bet neretai pasidaro ir da didesni ir svaresni. Patys svarbieji inkstų audiniai, taip vadinami sėklų gaminami Leydig'o audiniai, nuo tokių įėjimų paaugėja, pilniau išsivysto; padidėja ir visi kiti vyriški lyties organai, o ypač *sėklapūsles*, tai yra rezervuarai arba pūslelės, kur susidaro vyro sėkla.

Dr. J. J. Kaškiečius.

Bakterijų Knibždynas Žemėje

Bakterija tai žemiausias augalinio gyvenimo pavidalas. Bet bakterijų svarba yra neapsakomai didelė, kaip augstesnės rūšies augalams, taip gyvuliams ir žmogui.

Svarbiausias bakterijų darbas yra priruosti žemę, kad galėtų gauti susmulkinto ir lengviau ištartinamo maisto auganti žolė, javai, daržovės, medžiai ir kitokie augalai. Taip bakterijos žemėje suskaldo ir augalam prirengia įvairių tinkamą neorganiską, mineralinę medžiagą. Bakterijos pūdo nukritusius lapus, nebegyvas šaknis ir šiaip visokią augališką medžiagą. Per puvimą, šių medžiagų grynangis (carbon) susijungia su deguonim (oxygen) ir suteikia augantiems javams ir kitiems augalams reikalingo maisto pavidale anglies

dvideguonio (carbon dioxide).

Kitos bakterijos suskaldo paimtai susidėjusias negyvas proteino medžiagas ir pakeičia jasias į prastesnes, lengviau ištirpinamas azotiskas, (nitrogeniskas) medžiagas, kurias tuomet gali naudoti augantieji augalai.

Trumpame straipsnyje negalima būtų nei suminėti daugybę įvairių kitų darbų, kuriuos bakterijos dirba.

Naudingoms žemės bakterijoms augti ir veistis reikia deguonies (oxygeno); tai todėl žemės arimas, akėjimas, purnimas, kasinėjimas yra taip reikalinga, kad galėtų gerai augti daržovės, javai. Šitaip, mat, žemė, taipgi ir bakterijos gauna daugiau deguonies iš oro.

Bet yra žemėje ir nenaudingų bakterijų, kurios geriausia tarpsta, kur nėra oro. Šios bakterijos kenkia augalam, bet jos naikina, kuomet žemė ariama, smulkinama, taip sakant, orinama. Žalingosios bakterijos, mat, gaišta nuo oro.

Dar žalingesnės bakterijos yra tos, kurios užkrečia žmogų įvairiomis ligomis. Bet gerosios bakterijos apskritai kur kas nusveria piktašias. Kuomet piktosios žmogų sirgina, tai be naudingųjų bakterijų žmogus negalėtų gyventi—gamtai jam nepagamintų maisto.

Taigi išeina panašiai, kaip tas pliuskis sako: "Negalima sugyventi su moterimis, bet ir be moteries negalima gyventi."

J. C. K.

NAUJI RAŠTAI

Prieškarinė Brošiūra

NAUJAS KARAS. Parašė V. Andrusis. Išleido "Vilnis." 28 puslapiu. Kaina 5 centai.

Ji turi 14 skyrių. Brošiuraitėje yra davinų, kiek pereitas karas lėšavo gyvasčių ir kaip kariavusių valstybių išaugo skolos, suprantama, ir našta ant darbo žmonių pečių—visoki takasai, apsunkinimai. Gretimai paduota eilė kapitalistinių įstaigų, kurių labai išaugo pelnai karo metu. Jeigu "United States Steel Corp." pelnai 1914 metais siekė \$23,486,768, tai karo metu, 1917 metais, jie jau buvo \$457,865,000 (14 pusl.).

Jeigu Jungtinėse Valstijose 1914 metais buvo 7,500 milijonierių, tai 1918 metais jų kiekis jau pasiekė 25,000. Reiškia, turčiai karą laimėjo, susikrovė turtas, kada darbininkų klasės nariai guldė galvas karo lauke už imperialistų reikalus, kada ligos šienavo civilius gyventojus.

Brošiuraitė paduoda, kiek kuri stambi imperialistinė valstybė išleidžia karo reikalams pinigų. Skaitlinės imtos už 1934 metus, nors jos 1935 metais daug paaugo, bet kadangi jos lyginamos su 1913 metų karo išlaidomis, tai kiekvienas gali matyti, kaip baisiai daug padidėjo karo išlaidos ir iš to gali daryti išvadas apie imperialistų ruošimąsi karan.

Yra ir klaidų; ant 9 puslapio paduotas eilės imperialistinių valstybių karo orlaivių kiekis. Jis daugiausiai atitinka 1930 metams. Prie to nepaduota davinų apie karinę industriją, kuri karo metu baisiai išplės karo pabūklų gaminimą. Francijos karo orlaivių kiekis

paduota 3,000. Sovietų Sąjungoje išleista brošiūra 1932 metais vardu "Pravda o Razoruženiji i Voine", Francijos orlaivių kiekį paduoda 3,850. Bet sausos skaitlinės, neimant karo pramonę, dar mažai pasako. Drg. Vorosišov yra atžymėjęs, kad Francija taikos metu gali pasigaminti 2,000 karo orlaivių į mėnesį laiko, o karo metu 5,000 į mėnesį. Imperialistų prisirengimas rymo ant prirėngimo karo jėgų, pasigaminimo ginklų, bet tuom pat kartu ir išplėtimo karo ginklų gamybos industrijos, apsirūpinimo žalia medžiaga ir sistematizavimo karo gamybos bei įvedimo karo disciplinos darbininkams toje industrijoje. Imperialistai sako: "Jeigu kareivis už \$1 į dieną yra karo lauke, savo gyvasčia rizikuoja, tai kodel darbiškas negali tėvynei dirbti už \$1 į dieną?"

Dešimtame puslapyje autorius sako: "Anglija turi jau 42,100 tonų, su 15 colių kanuolėmis, karo laivą".

Anglija turi du šarvuocius "Nelson" ir "Rodney", kurie yra galingiausi karo laivai ir jie turi po 9 kanuoles net 16-kos colių gerklėmis.

Jungtinės Valstijos turi 3 šarvuocius, "Colorado", "Maryland" ir "West Virginia", kurie kiekvienas turi po 8 kanuoles 16-kos colių gerklėmis.

Bet nežiūrint tūlų klaidelių, imant atydon, kad brošiūra yra maža, kurios rėmai neleido plačiau mintį išreikšti, ją reikia kuo labiausiai platinti dabartiniu metu, kada pasauliniai imperialistai priešakyje su Vokietijos fašistais ir Japonijos imperialistais ruošia karą. Reikia, kad kiekvienas lietuvis darbininkas ją perskaitytų.

D. M. Š.